

Εαρινή Έκθεση

ΙΟΥΝΙΟΣ 2021



ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ





ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Λεωφόρος Στροβόλου 53

Κτήριο Victory

2018 Στρόβολος, Λευκωσία

Ιστοσελίδα: www.fiscalcouncil.gov.cy

Τηλ.: 22606627, Φαξ: 22606656

E-mail: info@fiscalcouncil.gov.cy

Ετοιμασία και Έγκριση Εαρινής Έκθεσης 2021

Η Έκθεση εγκρίθηκε ομόφωνα από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, στις **2 Ιουνίου, 2021**, ημέρα Τετάρτη. Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο αναγνωρίζει τη συνεισφορά της Γραμματείας στην ετοιμασία της Έκθεσης.

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο

Δημήτρης Γεωργιάδης
Πρόεδρος

Άλκης Λοϊζίδης
Μέλος

Αντρέας Χαρίτου
Μέλος

Η Γραμματεία

Κατερίνα Χαλλούμα Ηρακλέους και Φρόσω Μανωλούδη

Περιεχόμενα

1 Σκοπός	4
1.1 Ιδιάζουσες συνθήκες	4
2 Σύνοψη	6
3 Συμμόρφωση με τους δημοσιονομικούς κανόνες.....	8
3.1 Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος.....	8
3.2 Δημοσιονομικό υπόλοιπο και Ανώτατα όρια δαπανών	8
3.3 Δημόσιο χρέος	10
3.4 Συμπεράσματα	11
4 Μακροοικονομικό περιβάλλον	12
4.1 Πρόσφατες εξελίξεις	12
4.2 Συμπεράσματα	14
4.3 Αξιολόγηση μακροοικονομικών προβλέψεων	14
4.4 Εξέταση συστημικής μεροληψίας στις προβλέψεις	21
5 Μεταρρυθμίσεις και δημοσιονομικές προκλήσεις	24
5.1 Σύστημα απονομής δικαιοσύνης.....	25
5.2 Κρατικό μισθολόγιο	26
5.3 Συνταξιοδοτικό	30
5.4 Μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις	31
5.5 Παιδεία.....	32
5.6 Άλλες μεταρρυθμίσεις.....	32
5.7 Συμπεράσματα	33
6 Καταληκτικό σχόλιο	34

1 Σκοπός

Σκοπός της Εαρινής Έκθεσης 2021 είναι η παρουσίαση της αξιολόγησης των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων και του δημοσιονομικού σχεδιασμού, συμπεριλαμβανομένων των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων που ετοιμάζει το Υπουργείο Οικονομικών και τίθενται προς έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της ετοιμασίας του Προϋπολογισμού.

Συγκεκριμένα, εξετάζεται κατά πόσο υπάρχει συμμόρφωση με τους Δημοσιονομικούς Κανονισμούς όπως αυτοί καθορίζονται στο εθνικό και ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και κατά πόσο υπήρξε απόκλιση για το 2020 ή κίνδυνος απόκλισης από αυτούς στο άμεσο μέλλον. Αναλυτικά εξετάζονται:

- Ο Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός Στόχος.
- Δημοσιονομικό υπόλοιπο και ανώτατα όρια δαπανών, τα δημοσιονομικά αποτελέσματα και ανώτατα όρια δαπανών που είχαν καθοριστεί στο προηγούμενο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) 2021-2023 και με τα αντίστοιχα που καθορίζονται στο τρέχον ΣΠΔΠ 2022-2024.
- Δημόσιο Χρέος, ο κανονισμός για το ύψος και την αναγκαία μείωση του δημόσιου χρέους εφόσον αυτό βρίσκεται πέραν του 60% του ΑΕΠ.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης το Δημοσιονομικό Συμβούλιο (Συμβούλιο) αναδεικνύει τους κινδύνους που ενδεχομένως να επηρεάσουν σημαντικά την πορεία των δημόσιων οικονομικών και να οδηγήσουν σε απόκλιση από τους εκάστοτε ισχύοντες κανονισμούς με αποτέλεσμα να απειλήσουν τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους.

Για την ολοκλήρωση της αξιολόγησης, το Συμβούλιο συλλέγει μεταξύ άλλων στατιστικά δεδομένα, αξιολογήσεις και αναλύσεις από διάφορες πηγές, που συμπεριλαμβάνουν την Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου (CyStat), τη Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ (Eurostat), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου και το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Παράλληλα, γίνονται συναντήσεις σε τεχνοκρατικό επίπεδο με εκπροσώπους των πιο πάνω φορέων και οργανισμών, όπως και με φορείς του ιδιωτικού τομέα που ασχολούνται με την αξιολόγηση των δημόσιων οικονομικών.

1.1 Ιδιάζουσες συνθήκες

Λόγω της πανδημίας του ιού COVID-19 τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν προχωρήσει στην ενεργοποίηση της «Γενικής Ρήτρας Διαφυγής» (General Escape Clause) κατόπιν σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ρήτρα αυτή επιτρέπει στα κράτη μέλη την προσωρινή απόκλιση από τους αριθμητικούς δημοσιοοικονομικούς κανόνες, δίνοντας τους ταυτόχρονα ευελιξία στη λήψη δημοσιονομικών μέτρων για αντιμετώπιση της κρίσης, χωρίς όμως να απειλείται η βιωσιμότητα των

δημόσιων οικονομικών. Η Γενική Ρήτρα Διαφυγής τέθηκε σε ισχύ το 2020 και αναμένεται να παραμείνει σε ισχύ τουλάχιστον μέχρι και το 2022, κατόπιν υπόδειξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹.

Επιπρόσθετα, ο μεγάλος βαθμός αβεβαιότητας έχει επηρεάσει τη διαδικασία καθορισμού των μακροοικονομικών προβλέψεων και των ανώτατων ορίων δαπανών που συμπεριλαμβάνονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2022-2024, το οποίο ολοκληρώθηκε στις 24 Μαΐου 2021, ώστε να συμπεριλάβει τα μέτρα και τις δημοσιονομικές επιπτώσεις τους όπως καθορίζονται στο Σχέδιο Ανθεκτικότητας και Ανάπτυξης.

Η Έκθεση ετοιμάστηκε με στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 26 Μαΐου 2021.

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_884

2 Σύνοψη

Το Συμβούλιο αφού μελέτησε τα δεδομένα που είχε στη διάθεση του, επισημαίνει τα πιο κάτω για το 2020:

- Το μακροοικονομικό περιβάλλον κατά το 2020 παρέμεινε αβέβαιο με σημαντικές προκλήσεις, σκηνικό το οποίο συνεχίζεται και το 2021.
- Η Κύπρος όπως και άλλα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ενεργοποιήσει τη Γενική Ρήτρα Απόδρασης η οποία επιτρέπει την προσωρινή απόκλιση από τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες με στόχο την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της κρίσης. Ως εκ τούτου, δεν τίθεται θέμα μη συμμόρφωσης. Το Συμβούλιο επισημαίνει ότι, η χρήση της Ρήτρας αυτής επιβάλλεται να λαμβάνει υπόψη το ύψος του δημόσιου χρέους και τη διαχρονική βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και συγκεκριμένα τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους.
- Οι γενικές εκτιμήσεις για την επόμενη διετία εμπεριέχουν μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας, λόγω της μη προβλεψιμότητας για την πιθανή εξέλιξη της πανδημίας του COVID-19, όπως και τυχόν μόνιμες επιπτώσεις στις καταναλωτικές συνήθειες και στον τρόπο διεξαγωγής των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι μακροοικονομικές προβλέψεις αφορούν ένα ευρύ φάσμα τιμών το οποίο βασίζεται σε παραδοχές σεναρίων για την εξέλιξη της πανδημίας. Το Συμβούλιο θεωρεί ότι, οι προβλέψεις και ο δημοσιονομικός σχεδιασμός θα πρέπει να αναθεωρούνται και να αναπροσαρμόζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα ανάλογα με τα νέα στοιχεία και δεδομένα αντικατοπτρίζοντας πιο ξεκάθαρη εικόνα για την εξέλιξη της πανδημίας και τις επιπτώσεις της στην οικονομία.
- Στο μεσοδιάστημα και μέχρι να ξεκαθαρίσει το σκηνικό αναφορικά με την εξέλιξη της πανδημίας COVID-19 και λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στην οποία θα βρίσκεται η οικονομική δραστηριότητα, οι δημοσιονομικοί πόροι θα πρέπει να παρέχονται με φειδώ. Τα μέτρα στήριξης από την κυβέρνηση θα πρέπει να παρέχονται με προτεραιότητα σε βιώσιμες δραστηριότητες που αντιμετωπίζουν προσωρινά προβλήματα ρευστότητας και σε νοικοκυριά τα οποία θα έχουν απόλυτη ανάγκη. Το κράτος θα πρέπει να διατηρεί ένα αποθεματικό με γνώμονα τη δημιουργία νέας ανάγκης παρέμβασης σε κατοπινό στάδιο. Επιπρόσθετα, θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη το ενδεχόμενο το δημόσιο χρέος να καταστεί μη βιώσιμο, είτε λόγω της περαιτέρω αύξησης του, είτε λόγω μείωσης της δυνατότητας πραγματοποίησης ικανοποιητικών δημοσιονομικών πλεονασμάτων. Πιθανή μείωση της παραγωγικής δυνατότητας της Κύπρου ή και ενδεχόμενη αύξηση των επιτοκίων θα έχουν αρνητική επίπτωση στη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, γι' αυτό θα πρέπει να διατηρηθεί στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο.
- Τα πιο πρόσφατα στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη της πανδημίας και τις επιπτώσεις της στην οικονομία δείχνουν σταδιακή επιστροφή στην ομαλότητα και ανάκαμψη της οικονομίας. Σύμφωνα με τις παραδοχές και προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αναμένεται ότι το ΑΕΠ της Κύπρου θα επιστρέψει τα προ της κρίσης επίπεδα μέχρι το 2023.
- Με βάση τα μέχρι σήμερα δεδομένα και παραδοχές, τα οποία επαναλαμβάνεται ότι χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας, η Κύπρος φαίνεται να παραμένει σε θέση να εξυπηρετεί το δημόσιο χρέος. Η πρόβλεψη αυτή καταγράφεται στις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Τονίζεται ότι η πρόβλεψη αυτή βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην υπόθεση ότι η Κύπρος θα επιτύχει ονομαστικό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης μεγαλύτερο από το μέσο επιτόκιο δημόσιου χρέους. Με δεδομένο ότι η νομισματική πολιτική, η οποία μέχρι σήμερα αποσκοπεί στην ποσοτική χαλάρωση και στη διατήρηση των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα, καθορίζεται σε επίπεδο ευρωζώνης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η οποία μπορεί να διαφοροποιηθεί όταν και εφόσον τα πλείστα μέλη της επιτύχουν ψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης με πληθωριστικές πιέσεις, η Κύπρος πρέπει να επανέλθει σύντομα σε πλεονασματικό προϋπολογισμό και ψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης.

Το Συμβούλιο θεωρεί ότι, η απρόσμενη κρίση αναδεικνύει για ακόμη μία φορά τη σημασία της προώθησης των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων που καταγράφονται διαχρονικά στις Εκθέσεις και παρεμβάσεις θεσμών και οργανισμών, μεταξύ των οποίων και του Δημοσιονομικού Συμβουλίου. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις μεταρρυθμίσεις που αφορούν:

- στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας ώστε να την καταστήσουν πιο ελκυστική σε εγχώριες και ξένες επενδύσεις,
- στη δημιουργία δημοσιονομικών πλεονασμάτων, τόσο μέσω της συγκράτησης των δαπανών και ιδιαίτερα του κρατικού μισθολογίου, όσο και της ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας, πολιτικές που θα μειώσουν δραστικά το δανεισμό και το κόστος εξυπηρέτησης του και θα ενισχύσουν το αποθεματικό που είναι αναγκαίο για την αντιμετώπιση κινδύνων όπως της τρέχουσας πανδημίας,
- στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της χαμηλής ιδιωτικής αποταμίευσης συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός αποτελεσματικού συνταξιοδοτικού συστήματος που θα διασφαλίζει τη συνταξιοδοτική επάρκεια για το σύνολο των πολιτών και
- στην επίλυση του προβλήματος του υπερδανεισμού στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων που ακόμη αποτελούν απειλή για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

3 Συμμόρφωση με τους δημοσιονομικούς κανόνες

Η Κύπρος όπως και τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ενεργοποιήσει τη Γενική Ρήτρα Διαφυγής, η οποία επιτρέπει την προσωρινή απόκλιση από τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες με στόχο την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της κρίσης. Στόχος της αναστολής εφαρμογής του θεσμικού δημοσιονομικού πλαισίου είναι η παροχή στα κράτη μέλη της ευχέρειας για λήψη δραστικών μέτρων, μεταξύ των οποίων, μέτρων στήριξης της οικονομίας και του συστήματος υγείας. Η στήριξη αυτή έγινε και συνεχίζεται με σημαντικό δημοσιονομικό κόστος, κάτι που σε μεγάλο βαθμό είναι αναπόφευκτό και επιθυμητό.

Η αναστολή εφαρμογής των δημοσιονομικών κανόνων θα συνεχίσει εκτός απροόπτου και μέχρι το 2022. Όπως αναφέρεται σε δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του εκδόθηκε στις 3 Μαρτίου 2021² «οι τρέχουσες προκαταρκτικές ενδείξεις θα προτείνουν τη συνέχιση της εφαρμογής της γενικής ρήτρας διαφυγής το 2022 και την απενεργοποίησή της από το 2023».

Το Συμβούλιο όμως επισημαίνει ότι, η χρήση της Ρήτρας αυτής είναι προσωρινή και ότι ο σχεδιασμός αντιμετώπισης της πανδημίας επιβάλλεται να λαμβάνει υπόψη τη μεγέθυνση του δημόσιου χρέους και τη διατήρηση της ικανότητας εξυπηρέτησης του στο μέλλον. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια το Συμβούλιο προχώρησε στην αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων και του δημοσιονομικού σχεδιασμού της κυβέρνησης.

3.1 Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος

Το εθνικό και ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο επιτρέπουν στα κράτη μέλη της ΕΕ που έχουν υπογράψει το Σύμφωνο Σταθερότητας να καθορίζουν ως Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Στόχο (ΜΔΣ) έως και δημοσιονομικό έλλειμμα 0.5% σε σχέση με έλλειμμα 1.0% που ισχύει για τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ. Η Κύπρος έχει επιλέξει και καθόρισε ως στόχο τον ισοζυγισμένο προϋπολογισμό, δηλαδή έθεσε αυστηρότερο στόχο 0%.

Με εξαίρεση τις παρεμβάσεις που αφορούσαν τη στήριξη της Κυπριακής Συνεργατικής Τράπεζας, η Κύπρος διαχρονικά τηρούσε τον συγκεκριμένο στόχο.

3.2 Δημοσιονομικό υπόλοιπο και Ανώτατα όρια δαπανών

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2022-2024 (ΣΠΔΠ 2022-2024) το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης για το 2020 ήταν ελλειμματικό κατά 5.8% του ΑΕΠ, ενώ προβλέπεται και για φέτος έλλειμμα της τάξης του 4.7%. Τα αντίστοιχα ποσά για το πρωτογενές υπόλοιπο είναι -3.6% και -2.7%.

Όπως αναμενόταν οι ανάγκες για στήριξη του τομέα της υγείας, των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών που προέκυψαν λόγω της πανδημίας του Covid-19 οδήγησαν σε υπέρβαση των ανώτατων ορίων δαπανών που έχουν επηρεαστεί. Αυξημένες προβλέπονται και οι δαπάνες για το 2021. Αντίστοιχα μειωμένα ήταν και προβλέπεται να είναι τα κρατικά έσοδα λόγω της μειωμένης οικονομικής δραστηριότητας. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται στους Πίνακες που ακολουθούν και

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_884

συγκεκριμένα στον Πίνακα 1 (Ανώτατα όρια δαπανών Κεντρικής Κυβέρνησης) και Πίνακα 2 (Προϋπολογισμός Γενικής Κυβέρνησης).

Πίνακας 1

Ανώτατα όρια δαπανών Κεντρικής Κυβέρνησης														
	2018				2019					2020			2021	2022
	ΣΠΔΠ 2018- 2020	ΣΠΔΠ 2019- 2021	Τελικά	Μεταβ ολή σε %	ΣΠΔΠ 2018- 2020	ΣΠΔΠ 2019- 2021	ΣΠΔΠ 2020- 2022	Τελικά	Μεταβ ολή σε %	ΣΠΔΠ 2021- 2023	Τελικά	Μεταβ ολή σε %	ΣΠΔΠ 2022-204	ΣΠΔΠ 2022-204
Συνταγματικές εξουσίες	65	76	69	-9.2	67	76	91	71	-21.5	103	70	-32.0	85	80
Συνταγματικές υπηρεσίες	27	25	27	8.0	27	25	27	27	-0.4	29	31	6.9	32	35
Ανεξάρτητες υπηρεσίες	16	16	24	46.9	16	17	75	71	-5.3	121	91	-24.8	184	213
Υπουργείο Άμυνας	352	352	382	8.5	352	359	359	412	14.8	367	424	15.5	438	470
Υπουργείο Γεωργίας	224	225	265	17.8	239	232	238	261	9.6	271	252	-7.0	273	300
Υπουργείο Δικαιοσύνης	294	296	273	-7.8	295	303	298	288	-3.4	331	300	-9.4	337	340
Υπουργείο Εμπορίου	47	48	52	8.3	47	50	49	57	16.5	102	95	-6.9	90	114
Υπουργείο Εργασίας	930	930	1,018	9.5	938	963	964	1,076	11.6	991	1,650	66.5	1,121	1,150
Υπουργείο Εσωτερικών	510	507	444	-12.4	515	513	518	466	-10.0	556	472	-15.1	557	590
Υπουργείο Εξωτερικών	81	82	69	-15.9	81	84	87	74	-14.7	91	74	-18.7	104	103
Υπουργείο Οικονομικών	1,601	1,342	1,150	-14.3	1,687	1,406	1,369	1,179	-13.9	1,684	1,257	-25.4	2,103	1,725
Άλλα	257	243	66	-72.8	258	241	248	74	-70.2	256	39	-84.8	102	100
Υπουργείο Παιδείας	1,033	1,040	1,031	-0.9	1,036	1,072	1,078	1,075	-0.2	1,152	1,119	-2.9	1,178	1,215
Υπουργείο Επικοινωνιών/ Έργων	290	282	261	-7.4	301	284	283	263	-7.1	305	284	-6.9	330	390
Υπουργείο Υγείας	573	586	600	2.4	591	616	621	783	26.0	928	946	1.9	1,016	1,050
Σύνολο Κεντρικής Κυβέρνησης	6,300	6,050	5,731	-5.3	6,450	6,241	6,305	6,178	-2.0	7,287	7,104	-2.5	7,950	7,875
Τόκοι	515	573	515	-10.1	523	618	500	539	7.8	493	452	-8.3	500	410
Άλλα	740	908	795	-12.5	176	360	879	1,399	59.2	1,604	1,780	11.0	1,584	1,650
Σύνολο Γενικής Κυβέρνησης	7,555	7,531	7,040	-6.5	7,149	7,219	7,684	8,116	5.6	9,384	9,336	-0.5	10,034	9,525

Πηγή: ΣΠΔΠ 2018-2020, 2019-2021, 2020-2022, 2021-2023 και ΣΠΔΠ 2022-2024 (2018 δεν συμπεριλαμβάνεται 1.66 δις για στήριξη ΚΣΤ)

Πίνακας 2

Προϋπολογισμός Γενικής Κυβέρνησης: Ανώτατα όρια δαπανών/ εσόδων έναντι πραγματικών στοιχείων									
Σε εκατ. €	2018			2019			2020		
	Πραγμ.	ΣΠΔΠ	Διαφ.	Πραγμ.	ΣΠΔΠ	Διαφ.	Πραγμ.	ΣΠΔΠ	Διαφ.
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	8,405.8	7,866.0	539.8	9,257.8	8,830.0	427.8	8,575.0	8,830.0	-255.0
Φόροι στην παραγωγή και στις εισαγωγές	3,328.5	3,168.0	160.5	3,339.6	3,301.0	38.6	2,852.0	3,301.0	-449.0
Φόροι στα εισοδήματα, στον πλούτο κ.α.	1,924.7	1,897.0	27.7	2,080.0	1,999.0	81.0	2,100.0	1,999.0	101.0
Κοινωνικές εισφορές	1,846.5	1,785.0	61.5	2,348.2	2,373.0	-24.8	2,404.0	2,373.0	31.0
Άλλες τρέχουσες πηγές	1,306.1	1,016.0	290.1	1,490.0	1,157.0	333.0	1,219.0	1,157.0	62.0
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	7,457.7	7,531.0	-73.3	8,655.0	8,183.0	472.0	9,788.0	8,183.0	1,605.0
Ενδιάμεση κατανάλωση	805.5	735.0	70.5	1,146.0	872.0	274.0	908.0	872.0	36.0
Απολαβές υπαλλήλων	2,482.5	2,420.0	62.5	2,734.4	2,630.0	104.4	2,892.0	2,630.0	262.0
Κοινωνικές παροχές	2,709.4	2,686.0	23.4	2,872.0	3,115.0	-243.0	3,619.0	3,115.0	504.0
Τόκοι	510.3	573.0	-62.7	539.0	500.0	39.0	452.0	500.0	-48.0
Επιδότησεις	59.9	60.0	-0.1	70.0	60.0	10.0	578.0	60.0	518.0
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	462.0	507.0	-45.0	924.6	553.0	371.6	724.0	553.0	171.0
Κεφαλαιουχικές δαπάνες	428.1	550.0	-121.9	369.0	453.0	-84.0	615.0	453.0	162.0
Γενικό Υπόλοιπο Γενικής Κυβέρνησης (ESA2010)	948.1	335.0	613.1	602.8	647.0	-44.2	-1,213.0	647.0	-1,860.0
% ΑΕΠ	4.4	0.2	4.2	2.7	0.2	2.5	-5.8	0.2	-6.0
Πρωτογενές Υπόλοιπο Γενικής Κυβέρνησης	1,458.4	908.0	550.4	1,141.8	1,147.0	-5.2	-761.0	1,147.0	-1,908.0
% ΑΕΠ	6.8	2.6	4.2	5.1	2.6	2.5	-3.7	2.6	-6.2
ΑΕΠ	21,433			22,287			20,841		

* Εξαορύμενης της έκδοσης χρέους για την κεφαλαιακή ενίσχυση της Συνεργατική Κυπριακή

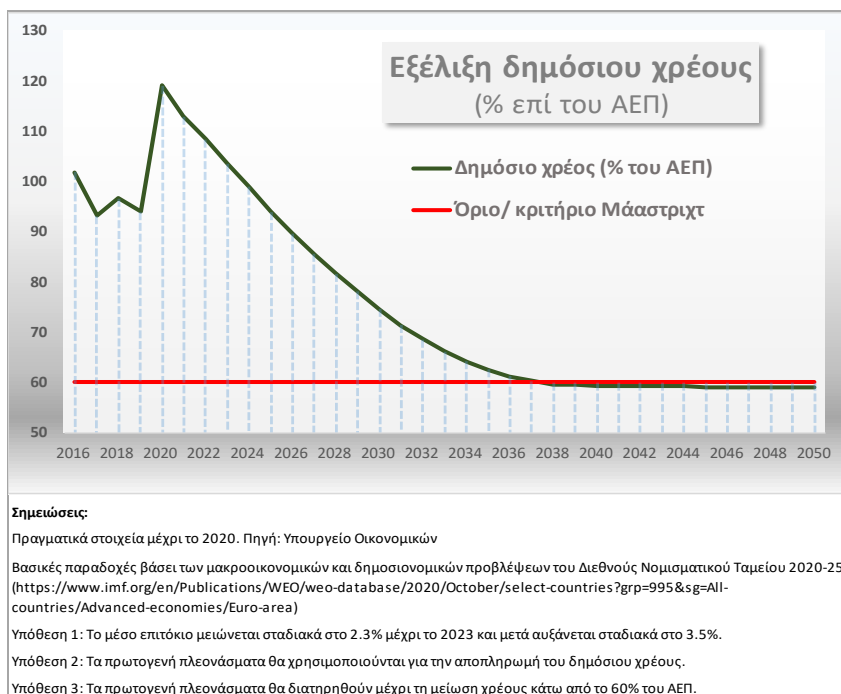
** Πηγές: ΣΠΔΠ 2018-2020, 2019-2021, 2020-2022, 2021-23 και 2022-2024

3.3 Δημόσιο χρέος

Όπως έχει προαναφερθεί, οι ανάγκες για δραστική κρατική παρέμβαση στήριξης του τομέα της υγείας και της οικονομίας όπως και για δημιουργία αποθεματικού σε περίπτωση απρόσμενης εξέλιξης της πανδημίας έχει οδηγήσει σε δραστική αύξηση του δημόσιου χρέους.

Όπως φαίνεται πιο κάτω στο Γράφημα 1 (Εξέλιξη δημόσιου χρέους), φέτος, το δημόσιο χρέος θα προσεγγίσει το 120% του ΑΕΠ και στη συνέχεια θα ακολουθήσει πτωτική πορεία. Η πρόβλεψη αυτή βασίζεται στην προϋπόθεση ότι θα πραγματοποιηθεί το κεντρικό μακροοικονομικό σενάριο, δηλαδή της αποτελεσματικής αντιμετώπισης της πανδημίας και της σταδιακής επαναφοράς της οικονομίας στα προ της κρίσης επίπεδα και δεδομένα.

Γράφημα 1



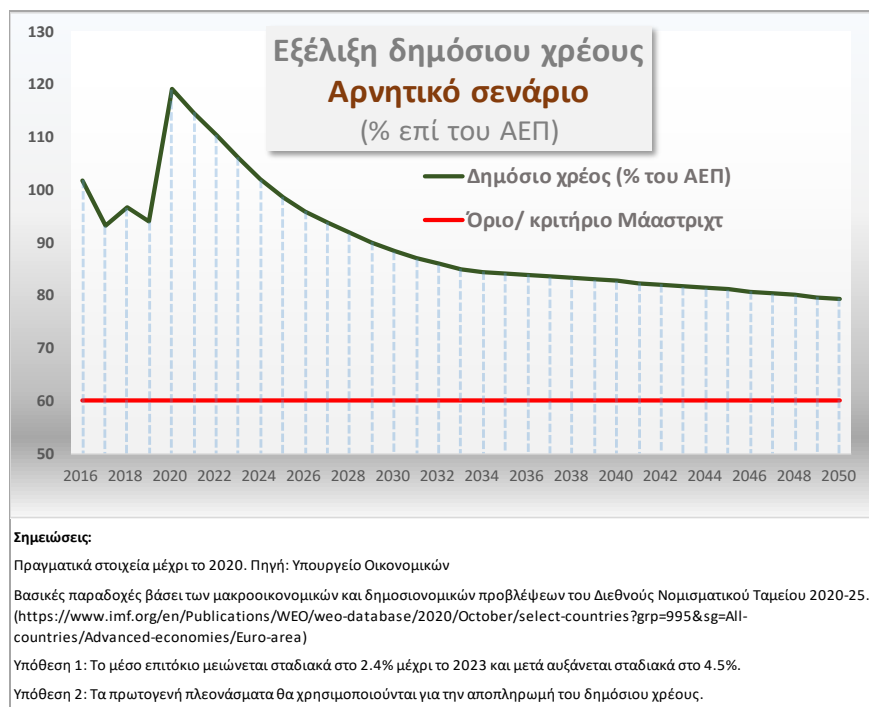
Με τα πιο πάνω δεδομένα το δημόσιο χρέος της Κύπρου προβλέπεται να μειωθεί κάτω από το 60% (κριτήριο Μάαστριχτ) το 2038, δηλαδή μια δεκαετία αργότερα απ’ ότι αναμενόταν πριν την εκδήλωση της Πανδημίας Covid-19.

Τονίζεται ότι οι πάνω προβλέψεις έχουν ως βασική προϋπόθεση ότι η οικονομία της Κύπρου θα επανέλθει στα προ της πανδημίας επίπεδα με παρόμοιες συνθήκες. Όμως με την πάροδο της πανδημίας μπορεί να υπάρξουν

σημαντικές μόνιμες – διαρθρωτικές αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες στις οποίες θα πρέπει να προσαρμοστούν όλες οι χώρες. Είναι γι’ αυτό το λόγο που η άμεση προώθηση των μεταρρυθμίσεων καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική.

Στο πιο κάτω γράφημα παρουσιάζεται η εξέλιξη του δημόσιου χρέους της Κύπρου σε ένα από τα πολλά υποθετικά σενάρια, όπου η Κύπρος αδυνατεί να επανέλθει στο δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης. Συγκεκριμένα γίνονται οι υποθέσεις ότι ο δυνητικός ρυθμός ανάπτυξης της Κύπρου θα περιοριστεί στο 1.5% ετησίως, ενώ τα επιτόκια αυξάνονται στο 4.5% λόγω της ανάκαμψης των υπόλοιπων κρατών μελών της Ευρωζώνης.

Γράφημα 2



Όπως φαίνεται στο Γράφημα 2 (Εξέλιξη δημόσιου χρέους – Αρνητικό σενάριο), σε μια τέτοια περίπτωση το χρέος θα ακολουθήσει και πάλι πτωτική πορεία αλλά όχι σε ικανοποιητικό βαθμό (1/20 της διαφοράς με το όριο του 60% ετησίως).

3.4 Συμπεράσματα

Το Συμβούλιο επαναλαμβάνει τη θέση του ότι «τα μέτρα στήριξης από την κυβέρνηση θα πρέπει να διοχετεύονται μόνο σε βιώσιμες δραστηριότητες που αντιμετωπίζουν προσωρινά προβλήματα ρευστότητας και σε νοικοκυριά τα οποία θα έχουν απόλυτη ανάγκη. Το κράτος θα πρέπει να διατηρεί ένα αποθεματικό με γνώμονα τη δημιουργία νέας ανάγκης παρέμβασης σε κατοπινό στάδιο. Επιπρόσθετα, θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη το ενδεχόμενο το δημόσιο χρέος να καταστεί μη βιώσιμο, είτε λόγω της περαιτέρω αύξησης του, είτε λόγω μείωσης της δυνατότητας πραγματοποίησης ικανοποιητικών δημοσιονομικών πλεονασμάτων. Πιθανή μείωση της παραγωγικής δυνατότητας της Κύπρου ή και ενδεχόμενη αύξηση των επιτοκίων θα έχουν αρνητική επίπτωση στη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, γι' αυτό θα πρέπει να διατηρηθεί στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο».

4 Μακροοικονομικό περιβάλλον

Το Συμβούλιο σε συνεδρία του που πραγματοποιήθηκε στις 23 Απριλίου, 2021 και σύμφωνα με τους όρους εντολής του προχώρησε στην αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών στους οποίους βασίζεται ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός σχεδιασμός της κυβέρνησης. Το Συμβούλιο έκρινε ότι οι προβλέψεις ήταν εντός αποδεκτών ορίων.

Τα στοιχεία που χρησιμοποίησε το Συμβούλιο για την αξιολόγηση παρατίθενται πιο κάτω και συγκεκριμένα στο μέρος 4.3 «Αξιολόγηση μακροοικονομικών προβλέψεων», του οποίου το περιεχόμενο παρουσιάζεται αυτούσιο, όπως έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο στις 23 Απριλίου, 2021.

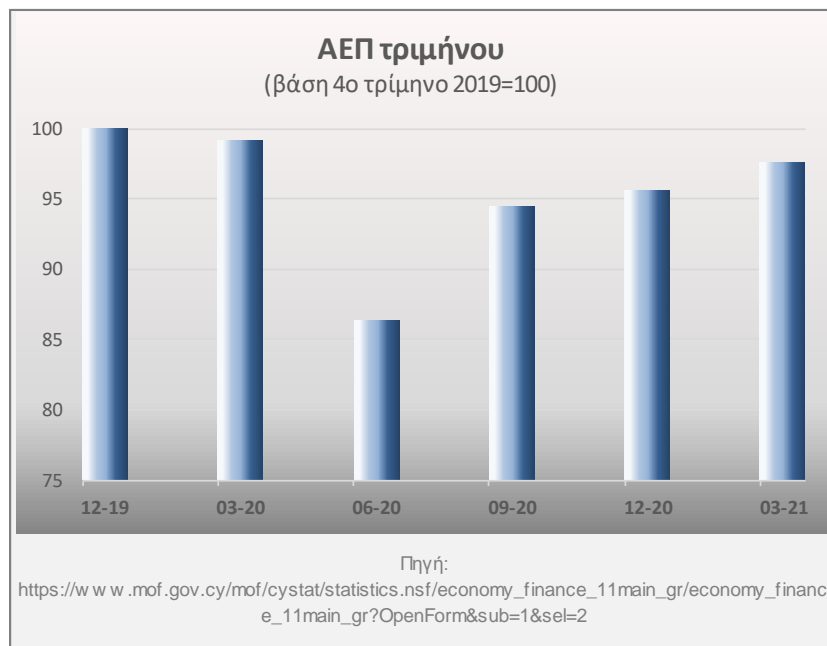
4.1 Πρόσφατες εξελίξεις

Από την ημερομηνία αξιολόγησης των μακροοικονομικών προβλέψεων μέχρι και την ημερομηνία της παρούσας Έκθεσης προέκυψαν τα πιο κάτω στοιχεία:

Ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας και όπως φαίνεται και στο Γράφημα 3 που ακολουθεί, το τριμηνιαίο ΑΕΠ της Κύπρου σε εποχιακά διορθωμένη βάση συνεχίζει να παρουσιάζει βελτίωση και προσεγγίζει τα προ της κρίσης επίπεδα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, η βελτίωση καταγράφεται λόγω της άρσης των περιοριστικών μέτρων και της διατήρησης των κρατικών μέτρων στήριξης. Θετική επίδραση στο ΑΕΠ θα έχει η περαιτέρω άρση των περιοριστικών μέτρων και η επαναλειτουργία της τουριστικής βιομηχανίας, ενώ αρνητική θα έχει η απόσυρση των μέτρων στήριξης.

Γράφημα 3



Δείκτης τιμών καταναλωτή

Ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή τον Απρίλιο 2021³ αυξήθηκε κατά 1,2% σε σχέση με τον Απρίλιο του 2020, ενώ σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα αυξήθηκε κατά 0,8%. Σημαντική αύξηση 5.1% καταγράφηκε στις τιμές Ένδυσης και Υπόδησης, 1.1% σε Άλλα Αγαθά και Υπηρεσίες και 0.6% στα Εστιατόρια και Ξενοδοχεία που υποδεικνύουν ενίσχυση της κατανάλωσης.

Ανεργία

Τα τελευταία στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας που αφορούν τον Απρίλιο 2021, καταγράφουν σημαντική αύξηση στους εγγεγραμμένους ανέργους κατά τους τελευταίους μήνες (Γράφημα 4). Για τον Μάρτιο το ποσοστό ανεργίας στην Κύπρο σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ (Eurostat)⁴ ανήλθε το 7.1% σε σχέση με 6.8% τον Φεβρουάριο και 7.3% το Δεκέμβριο του 2020. Οι διακυμάνσεις στο δείκτη φαίνεται να οφείλονται στα μέτρα και στους περιορισμούς στις απολύσεις που έθεσε η κυβέρνηση αλλά και στην καθυστέρηση ανοίγματος της τουριστικής βιομηχανίας.

Γράφημα 4



Η μεταβολή στο ποσοστό ανεργίας για φέτος θα εξαρτηθεί σημαντικά από την ημερομηνία άρσης των περιοριστικών μέτρων στην τουριστική βιομηχανία αλλά και στα μέτρα περιορισμού των ταξιδιών που επιβάλλουν οι κύριες αγορές της Κύπρου. Η βελτιωμένη επιδημιολογική εικόνα της Κύπρου και των κύριων πηγών της, δηλαδή του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ρωσίας, προδιαγράφουν ανάκαμψη των αφίξεων από τα τέλη Ιουνίου, γεγονός που θα έχει θετική επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα και στην αγορά εργασίας.

Κατανάλωση

Το άνοιγμα της οικονομίας φαίνεται να έχει οδηγήσει στην ενίσχυση της κατανάλωσης. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία⁵ ο δείκτης όγκου λιανικού εμπορίου (εξαιρουμένων των μηχανοκίνητων οχημάτων) για το μήνα Φεβρουάριο είναι αυξημένος κατά 1.0% σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2020 και κατά 13.6% σε σχέση με τον Ιανουάριο. Οι αντίστοιχες μεταβολές του δείκτη αξίας λιανικού εμπορίου (εξαιρουμένων των μηχανοκίνητων οχημάτων) παρουσίασαν μείωση 2,6% και αύξηση 13.3%.

³[https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/F1FA160E692D7F33C225866C004553BA/\\$file/Harmonized_Index_of_Consumer_Prices-Apr21-EL-190521.pdf?OpenElement](https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/F1FA160E692D7F33C225866C004553BA/$file/Harmonized_Index_of_Consumer_Prices-Apr21-EL-190521.pdf?OpenElement)

⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563067/3-30042021-CP-EN.pdf/5e5aae01-e15d-b8bd-71fb-4096b88f4120?t=1619705933576>

⁵https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/services_73main_gr/services_73main_gr?OpenForm&sub=3&sel=2

Τομέας ακινήτων

Οι άδειες οικοδομής που αποτελούν μια ένδειξη για τη μελλοντική δραστηριότητα του κλάδου των ακινήτων έχουν σχεδόν επανέλθει στα προ της κρίσης επίπεδα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία⁶ το πρώτο δίμηνο του έτους 2021 εκδόθηκαν άδειες οικοδομής για 1365 οικιστικές μονάδες αξίας 330 εκατ. ευρώ σε σχέση με 1376 μονάδες αξίας 316 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περιόδου.

Οικονομικό κλίμα

Περαιτέρω βελτίωση κατέγραψε το οικονομικό κλίμα στην Κύπρο με τον Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας (ΔΟΣ) του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου (ΚΟΕΠΚ)⁷ να βελτιώνεται κατά 7,6 μονάδες σε σύγκριση με τον Απρίλιο 2021 φθάνοντας στις 104,1 μονάδες. Σύμφωνα με το ΚΟΕΠΚ η βελτίωση του δείκτη οφείλεται σε ενδυνάμωση του επιχειρηματικού κλίματος σε όλους τους τομείς. Στις υπηρεσίες, το κλίμα ενισχύθηκε περαιτέρω, ως αποτέλεσμα βελτίωσης της τρέχουσας κατάστασης και προς τα πάνω αναθεώρησης των προσδοκιών για τον κύκλο εργασιών κατά το επόμενο τρίμηνο. Στο λιανικό εμπόριο, το κλίμα καλυτέρευσε κυρίως, λόγω πιο αισιόδοξων εκτιμήσεων για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου. Οι επιχειρήσεις στον τομέα των κατασκευών αξιολόγησαν λιγότερο αρνητικά τα υπό εξέλιξη έργα τους και αναθεώρησαν προς τα πάνω τις προσδοκίες για τον αριθμό των εργαζομένων τους, με αποτέλεσμα την καλυτέρευση του κλίματος στον κλάδο. Η άνοδος του κλίματος στη μεταποίηση προήλθε, τόσο από βελτίωση της τρέχουσας κατάστασης, όσο και από πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις για τη μελλοντική παραγωγή.

4.2 Συμπεράσματα

Τα τελευταία στοιχεία δείχνουν βελτίωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος αλλά ταυτόχρονα παραμένει ο μεγάλος βαθμός αβεβαιότητας. Η διατήρηση των μέτρων στήριξης της οικονομίας αλλά και των περιορισμών στην οικονομική δραστηριότητα, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο για την αντιμετώπιση της πανδημίας καθιστούν την εξαγωγή ασφαλών προβλέψεων εξαιρετικά δύσκολη. Παράλληλα θα χρειαστεί χρόνος για να διαπιστωθεί κατά πόσο η κρίση θα διαφοροποιήσει σημαντικά και μόνιμα τις καταναλωτικές συνήθειες και τον τρόπο δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων, όπως και το πόσο αποτελεσματικά θα μεταρρυθμιστούν και θα ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες οι επιχειρήσεις και οι οικονομίες.

4.3 Αξιολόγηση μακροοικονομικών προβλέψεων

Σκοπός

Ο σκοπός της συνεδρίασης του Συμβουλίου στις 23/04/2021 ήταν η αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων που έχουν χρησιμοποιηθεί από το Υπουργείο Οικονομικών για τον καταρτισμό του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2022 και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου 2022-2024. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, εξετάστηκε κατά πόσο οι νέες προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών είναι εντός των αποδεκτών ορίων.

⁶https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/industry_construction_62main_gr/industry_construction_62main_gr?OpenForm&sub=2&sel=2

⁷ http://ucy.ac.cy/erc/documents/EOS_05_2021.pdf

Παρατίθεται πιο κάτω αυτούσιο το Σημείωμα του Συμβουλίου σχετικά με την «Αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων»

Εισαγωγή

Το έτος 2021, όπως και το 2020, λόγω της πανδημίας COVID-19 χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας με επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και τα οικονομικά μεγέθη. Επιπρόσθετα και παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στο εμβολιαστικό πρόγραμμα και γενικότερα στην αντιμετώπιση της πανδημίας, δεν πρέπει να αποκλείεται το ενδεχόμενο συνέχισης και πέραν του 2021. Οι επιπτώσεις της πανδημίας επιπρόσθετα δύναται να προκαλέσουν μακροχρόνιες διαφοροποιήσεις σε καταναλωτικές συμπεριφορές και κατ' επέκταση στην οικονομία. Τα πρωτοφανή μέτρα που έχουν ληφθεί τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχουν μετριάσει τις άμεσες επιπτώσεις και έχουν περιορίσει το βαθμό μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας και την αύξηση της ανεργίας που θα προέκυπταν χωρίς αυτά. Ταυτόχρονα, τα μέτρα αυτά έχουν οδηγήσει σε αύξηση του δημόσιου χρέους, τόσο σε μέγεθος όσο και σε ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, το οποίο δημιουργεί μελλοντικές προκλήσεις και κινδύνους.

Οι δύσκολες συνθήκες που επικρατούσαν λόγω της πανδημίας πέραν του ότι δημιούργησαν δυσκολίες στην ετοιμασία των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων, έχουν οδηγήσει και στην αναστολή της εφαρμογής των δημοσιονομικών κανόνων για το 2021, όπως αυτοί καθορίζονται στο εθνικό και ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο. Σύμφωνα με δηλώσεις του Αντιπρόεδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Βλαντιμίρ Ντομπρόβσκις, τον Μάρτιο του 2021, η αναστολή εφαρμογής των κανόνων αναμένεται να συνεχιστεί και το 2022. Συγκεκριμένα ο κ. Ντομπρόβσκις σε ομιλία του⁸ ανέφερε ότι «με βάση τις προκαταρκτικές ενδείξεις των χειμερινών προβλέψεων της Επιτροπής για το 2021, το ΑΕΠ θα πρέπει να φτάσει το επίπεδο του 2019 στα μέσα του 2022. Σε αυτή τη βάση, η γενική ρήτρα διαφυγής παραμένει ενεργή για το 2022 και όχι πλέον για το 2023».

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, το Συμβούλιο παραθέτει τα κυριότερα σημεία που χρησιμοποίησε για την ετοιμασία της αξιολόγησης και για την εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση τα στοιχεία τα οποία ήταν διαθέσιμα ή έχουν συλλεγεί κατόπιν συναντήσεων με διάφορους φορείς μέχρι και την Τετάρτη 21/04/2021.

⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_1010

Μακροοικονομικές προβλέψεις

Το Συμβούλιο παραθέτει την άποψη του μετά από σύγκριση των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών με αντίστοιχες προβλέψεις άλλων θεσμών και φορέων (Πίνακας 3) αφού στο παρόν στάδιο δεν προχωρεί σε καταρτισμό δικών του προβλέψεων.

Πίνακας 3

Πίνακας σύγκρισης προβλέψεων							
			2020 πραγματικά	2021	2022	2023	2024
Ρυθμός μεταβολής πραγματικού ΑΕΠ	Υπ.Οικ.		-5.1	3.6	3.8	3.2	2.8
	ΕΕ		-5.8	3.2	3.1	-	-
	ΔΝΤ		-5.1	3.0	3.9	3.1	2.8
Πληθωρισμός	Υπ.Οικ.	%	-0.6	1.2	1.5	1.5	2.0
	ΕΕ		-1.1	0.7	1.1	-	-
	ΔΝΤ		-1.1	0.5	0.8	1.2	1.4
Ρυθμός Ανεργίας	Υπ.Οικ.	%	7.6	7.2	6.7	6.0	5.5
	ΕΕ		8.2	7.8	7.2	-	-
	ΔΝΤ		7.6	7.5	7.0	6.5	6.0
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	Υπ.Οικ.	%	-5.8	-4.7	-0.9	0.1	1.6
	ΕΕ		-6.1	-2.3	-2.3	-	-
	ΔΝΤ		-5.0	-3.2	-0.8	-0.4	0.4
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	Υπ.Οικ.	τ ο υ	-3.6	-2.7	0.9	1.5	2.8
	ΕΕ		-3.7	-0.2	-0.4	-0.2	0.1
	ΔΝΤ		-2.8	-0.9	1.4	1.5	1.8
Δημόσιο Χρέος	Υπ.Οικ.	Α Ε Π	118.2	111.9	103.9	99.5	92.9
	ΕΕ		112.6	108.2	102.8	102.5	101.6
	ΔΝΤ		118.2	113.0	105.5	102.3	95.1
Πηγές:	Υπ.Οικ.: Υπουργείο Οικονομικών, προβλέψεις ΣΠΔΠ 2022-2024						
	ΕΕ: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φθινοπωρινές προβλέψεις (και ενδιάμεσες όπου ισχύει), Debt Sustainability Monitor 2020						
	ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο World Economic Outlook 4/2021 & Λεπτομερείς πίνακες εξέλ						

Ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ

Οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών (ΥΟ) για τη διετία 2021-2022, όπως φαίνεται και στον πιο πάνω πίνακα, είναι κατά 0.4% έως και 0.7% πιο αισιόδοξες από τις αντίστοιχες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) και του ΔΝΤ.

Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (ΚΤΚ) στο τελευταίο Οικονομικό της Δελτίο του Δεκεμβρίου 2020⁹ προβλέπει αύξηση του ΑΕΠ κατά 4.1% φέτος και 3.4% και 2.7% την επόμενη διετία. Σημειώνεται ότι, η ΚΤΚ προέβλεπε μεγαλύτερη ύφεση για το 2020 της τάξης του 6.1%.

Οι πιο πρόσφατες προβλέψεις του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου (ΚΟΕΠΚ)¹⁰ εκτιμούν τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στο 3.3% για το έτος 2021 και στο 3.6% για το 2022.

⁹ https://www.centralbank.cy/images/media/pdf_el/CBC-2020-DECEMBER-EB.pdf

¹⁰ http://ucy.ac.cy/erc/documents/EconomicOutlook_Apr21.pdf

Παράλληλα σύμφωνα με τον Σύνθετο Προπορευόμενο Οικονομικό Δείκτη (ΣΠΟΔ) της Κύπρου που ετοιμάζει το ΚΟΕΠΚ¹¹ παρουσιάζονται «βελτιωμένες προοπτικές ανάκαμψης της οικονομίας, εξαρτώμενες όμως από την εξέλιξη της πανδημίας». Συγκεκριμένα όπως καταγράφεται σε σχετική ανακοίνωση «η ανάκαμψη του ΣΠΟΔ τον Μάρτιο του 2021 αντικατοπτρίζει τις εκτεταμένες εκστρατείες εμβολιασμού και τη σταδιακή άρση των περιοριστικών μέτρων κατά της πανδημίας COVID-19, οι οποίες συνέβαλαν στη διαμόρφωση βελτιωμένων προσδοκιών και συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης από την εξέλιξη της πανδημίας».

Σε πρόσφατες αξιολογήσεις για την Κυπριακή οικονομία προχώρησαν οι οίκοι αξιολόγησης, S&P Global (5 Μαρτίου 2021) και Fitch (26 Μαρτίου 2021). Ο οίκος αξιολόγησης S&P Global εκτιμά ότι ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το έτος 2021 θα ανέλθει στο 3.8%, στο 3.4% το 2022, στο 2.8% το 2023 και το 2024 στο 2.5%. Ο οίκος αξιολόγησης Fitch προβλέπει ότι το ΑΕΠ της Κύπρου θα αυξηθεί φέτος κατά 3.5% και κατά 4.3% το 2022.

Ανάλογες προβλέψεις για την πορεία της οικονομίας έχουν ετοιμάσει η Ελληνική Τράπεζα και Τράπεζα Κύπρου για το 2021, 3.5%-4.0% και 3.9% αντίστοιχα, και για το 2022, 3.1% και 3.5% αντίστοιχα.

Πληθωρισμός

Οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για το έτος 2021 είναι 1.2% και 1.5% για το έτος 2022. Ψηλότερες κατά 0.4%-0.7% είναι οι προβλέψεις του ΥΟ για τον πληθωρισμό από τις αντίστοιχες της ΕΕ και του ΔΝΤ, ενώ κοντά βρίσκονται οι προβλέψεις του Πανεπιστημίου Κύπρου, 1.0% για το 2021 και 1.8% για το 2022.

Ο οίκος αξιολόγησης S&P Global προβλέπει πληθωρισμό 1.0% για το 2021 και 1.8% για την τριετία 2022-2024.

Η ΚΤΚ μετά τον αρνητικό πληθωρισμό για το 2020, προβλέπει αύξηση του πληθωρισμού στο 0.2% για το 2021, στο 0.6% το 2022 και στο 1.3% το 2023.

Ανεργία

Οι αποκλίσεις στο ποσοστό ανεργίας μεταξύ του ΥΟ, της ΕΕ και του ΔΝΤ αντικατοπτρίζουν τη διαφορά στις προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ, αλλά συγκλίνουν περισσότερο σε σχέση με τη διαφορά στις προβλέψεις για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ, με τη διαφορά να κυμαίνεται μεταξύ του 0.3% και 0.6%.

Η ΚΤΚ προβλέπει ότι η ανεργία θα ανέλθει στο 7.6% το 2020 και το 2021 και στη συνέχεια θα μειωθεί στο 6.8% και 6.3% το 2022 και 2023 αντίστοιχα.

Ο οίκος αξιολόγησης S&P Global εκτιμά ότι η ανεργία θα μειωθεί σταδιακά στο 5.0% μέχρι το 2023-2024. Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι η ανεργία το 2021 θα μειωθεί στο 7.0%, στο 6.5% το 2022 και στο 5.0% το 2023-2024.

¹¹ http://ucy.ac.cy/erc/documents/CCEI_12April21_greek.pdf

Βασικά οικονομικά στοιχεία

Αγορά εργασίας

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat)¹² για το μήνα Φεβρουάριο του 2021 η ανεργία στην Κύπρο είχε μειωθεί στο 6.8% από 7.7% που ήταν τον Δεκέμβριο του 2020. Τα τελευταία πραγματικά εποχιακά διορθωμένα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κύπρου¹³ δείχνουν σταδιακή μείωση της ανεργίας. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων είχε ανέλθει στις 34.56 χιλ. τον Νοέμβριο και έκτοτε μειώνεται σταδιακά. Τον Μάρτιο 2021 είχε μειωθεί στις 29,7 χιλ. Τα μέτρα στήριξης και οι δεσμεύσεις που τα συνοδεύουν και αφορούν στη μη απόλυση υπαλλήλων, έχουν από τη μια δημοσιονομικό κόστος, αλλά πετυχαίνουν συγκράτηση του ποσοστού της ανεργίας και τη διατήρηση της κατανάλωσης από την άλλη. Με την απόσυρση των μέτρων δεν αποκλείεται σε κάποιους τομείς να καταγραφεί αύξηση της ανεργίας.

Απολαβές Υπαλλήλων

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας¹⁴ οι μέσες ακαθάριστες μηνιαίες απολαβές των υπαλλήλων διορθωμένες ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις κατά το τέταρτο τρίμηνο του έτους 2020 εκτιμώνται στα €2017 και για το τρίτο τρίμηνο του 2020 στα €2021, παρουσιάζοντας μείωση της τάξης του 0.2%.

Οι μέσες ακαθάριστες μηνιαίες απολαβές (χωρίς διόρθωση) κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2020, εκτιμώνται στα €2267 σε σύγκριση με €2258 το τέταρτο τρίμηνο του 2019, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξεως του 0.4%.

Η διατήρηση των απολαβών επιτρέπει στα νοικοκυριά να συνεχίσουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες. Αυτό στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη και την αγορά εργασίας και μειώνει τις αποπληθωριστικές τάσεις.

Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

Ο εναρμονισμένος δείκτης πληθωρισμού σύμφωνα με την εκτίμηση της Eurostat¹⁵ για τον Μάρτιο του 2021 ήταν για πρώτη φορά θετικός μετά από πέντε μήνες και ανήλθε στο 0.3%. Ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕΔΤΚ)¹⁶ τον Μάρτιο 2021 αυξήθηκε κατά 1.39 μονάδες και έφτασε στις 99.89 μονάδες σε σύγκριση με 98.50 μονάδες τον Φεβρουάριο του 2021. Ο ΕΔΤΚ την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2021 μειώθηκε κατά 0.5% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο. Για το πρώτο δίμηνο η μείωση ήταν 0.8%.

¹² <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563007/3-06042021-AP-EN.pdf/15bf6b6d-2b36-cfb9-c833-d8efe89b881d>

¹³ https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/labour_32main_gr/labour_32main_gr?OpenForm&sub=2&sel=2

¹⁴ https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/labour_34main_gr/labour_34main_gr?OpenForm&sub=4&sel=2

¹⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563035/2-16042021-AP-EN.pdf/207a1c91-b8b5-4f86-5c66-d0af0a76fa98>

¹⁶ https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/economy_finance_15main_gr/economy_finance_15main_gr?OpenForm&sub=5&sel=2

Χρήση πιστωτικών καρτών

Με βάση τα στοιχεία από την JCC για το πρώτο τρίμηνο του 2021, και με βάση τα στοιχεία της αντίστοιχης περιόδου για το 2020, παρατηρήθηκε αύξηση της χρήσης των εγχώριων πιστωτικών καρτών κατά 12% και μείωση των αλλοδαπών πιστωτικών καρτών στην Κύπρο κατά 34%.

Τα στοιχεία επιβεβαιώνουν την αλλαγή στους τρόπους πληρωμής, καταγράφουν γενικές τάσεις, αλλά λόγω των πολλών αστάθμητων παραγόντων δύσκολα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων.

Τουρισμός

Οι αρνητικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν και που εξακολουθούν να συνεχίζονται λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού έχουν επηρεάσει δυσμενέστατα ένα από τους πλέον νευραλγικούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, τον τομέα του τουρισμού.

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία, οι αφίξεις τουριστών¹⁷ τον Ιανουάριο του 2021 ανήλθαν σε 3.9 χιλ. σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2020-αφίξεις τουριστών 85.6 χιλ. παρουσιάζοντας μείωση της τάξης του 95.5% που αναμφίβολα καταδεικνύει και επιβεβαιώνει τις αρνητικές επιπτώσεις στον εν λόγω τομέα από την πανδημία του Covid-19.

Ως επακόλουθο, τα έσοδα για την αντίστοιχη περίοδο του 2021 τον μήνα Ιανουάριο ανήλθαν στα €2.8 εκατ. σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2021 €40.2 εκατ., παρουσιάζοντας μια κατακόρυφη μείωση της τάξης του 93.0%.

Σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του Υφυπουργού Τουρισμού, κ. Περδίου, όλοι οι φορείς του τουρισμού τόσο στην Κύπρο, όσο και στο εξωτερικό παραδέχονται ότι, η οποιαδήποτε ανάκαμψη του τουρισμού, όχι μόνο φέτος, αλλά και τα επόμενα χρόνια, θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τις εξελίξεις αναφορικά με τα εμβολιαστικά πλάνα.

Μια γρήγορη επανεκκίνηση του τομέα, θα ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη και θα μειώσει την ανεργία. Με τα μέχρι σήμερα δεδομένα φαίνεται ότι η Κύπρος θα είναι σε θέση να δεχθεί τουρίστες σε μικρό αριθμό τους τελευταίους δύο μήνες του πρώτου εξαμήνου. Μεγαλύτερη αριθμοί αναμένονται το δεύτερο εξάμηνο, χωρίς όμως να μπορούν να γίνουν ακριβείς προβλέψεις.

Τομέας Υπηρεσιών

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, τα οποία καταγράφονται στον πίνακα, επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες¹⁸, διαφαίνεται ότι περί τα τέλη του 2020 παρατηρήθηκε ανάκαμψη στις εν λόγω υπηρεσίες με τη μεγαλύτερη αύξηση να παρουσιάζεται συγκριτικά στις νομικές και λογιστικές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κύκλου εργασιών όσον αφορά γενικά τις επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 2020 ανήλθε στις 91.5 μονάδες, ενώ το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 2020 αυξήθηκε στις 107.2 μονάδες.

¹⁷https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/services_71main_gr/services_71main_gr?OpenForm&sub=1&sel=2

¹⁸https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/services_74main_gr/services_74main_gr?OpenForm&sub=4&sel=2

Όσον αφορά τον δείκτη κύκλου εργασιών για τις νομικές και λογιστικές δραστηριότητες παρατηρήθηκε αυξημένος και ανήλθε στις 129.0 μονάδες για το τελευταίο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με 100.1 το προηγούμενο τρίμηνο Ιουλίου Σεπτεμβρίου 2020.

Η ενίσχυση της δραστηριότητας αναμένεται να επιδράσει θετικά στην οικονομική ανάπτυξη και στην αγορά εργασίας.

Εξωτερικό εμπόριο

Με βάση προκαταρκτικά στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, οι κυριότερες εξελίξεις στο εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου για τον Φεβρουάριο 2021 συνοψίζονται στα ακόλουθα:

(α) Οι συνολικές εισαγωγές αγαθών ήταν €733.2 εκ. σε σύγκριση με €752.7 εκ. τον Φεβρουάριο 2020, καταγράφοντας μείωση 2.6%. Οι εισαγωγές από άλλα Κράτη Μέλη της ΕΕ τον Φεβρουάριο 2021 ήταν €367.6 εκ. και από τρίτες χώρες €365.6 εκ. σε σύγκριση με €374.1 εκ. και €378.6 εκ. αντίστοιχα τον Φεβρουάριο 2020. Οι εισαγωγές τον Φεβρουάριο 2021 περιλαμβάνουν τη μεταφορά οικονομικής ιδιοκτησίας κινητού εξοπλισμού μεταφορών (πλοία και αεροσκάφη), συνολικής αξίας €220.9 εκ. έναντι €223.0 εκ. τον Φεβρουάριο 2020.

(β) Οι συνολικές εξαγωγές αγαθών τον Φεβρουάριο 2021 ήταν €177.9 εκ. σε σύγκριση με €218.3 εκ. τον Φεβρουάριο 2020, σημειώνοντας μείωση 18.5%. Οι εξαγωγές προς άλλα Κράτη Μέλη της ΕΕ τον Φεβρουάριο 2021 ήταν €57.4 εκ. και προς τρίτες χώρες €120.4 εκ., σε σύγκριση με €73.4 εκ. και €144.9 εκ. αντίστοιχα τον Φεβρουάριο 2020. Οι εξαγωγές τον Φεβρουάριο 2021 περιλαμβάνουν τη μεταφορά οικονομικής ιδιοκτησίας κινητού εξοπλισμού μεταφορών (πλοία), συνολικής αξίας €30.5 εκ. έναντι €56.7 εκ. τον Φεβρουάριο 2020.

(γ) Οι συνολικές εισαγωγές αγαθών (από Κράτη Μέλη της ΕΕ και από τρίτες χώρες) για την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2021 ήταν €1.33 δις σε σύγκριση με €1.45 δις για την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2020, σημειώνοντας μείωση 8.6%. Οι συνολικές εξαγωγές αγαθών (σε Κράτη Μέλη της ΕΕ και σε τρίτες χώρες) για την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2021 ήταν €333.2 εκ. σε σύγκριση με €438.9 εκ. για την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2020, σημειώνοντας μείωση 24.1%. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου ήταν €994.5 εκ. για την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2021 σε σύγκριση με €1.01 δις την αντίστοιχη περίοδο του 2020.

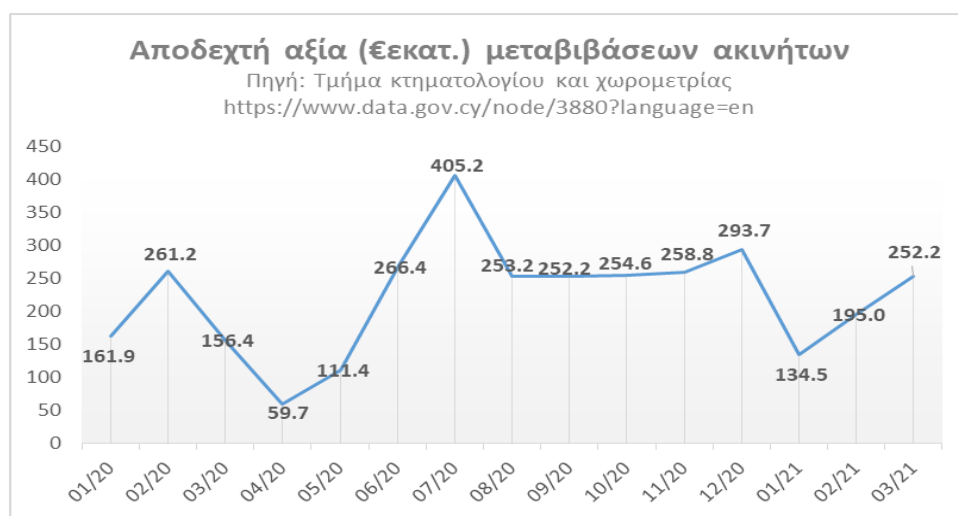
Το εμπόριο κατά το πρώτο δίμηνο του έτους παραμένει μειωμένο συγκριτικά με το αντίστοιχο περσινό, όταν δεν υπήρχαν περιορισμοί στην οικονομική δραστηριότητα. Η μείωση όμως είναι συγκριτικά μικρότερη με τους προηγούμενους μήνες, γεγονός που υποδεικνύει ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, με επακόλουθο να έχει θετική επίπτωση στην αγορά εργασίας.

Τομέας ακινήτων

Οι άδειες οικοδομής σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία¹⁹ για ολόκληρο το 2020 ήταν κατά 12.6% (σε εμβαδόν) και 27.3% (σε αξία) μειωμένες σε σχέση με το 2019. Για τον Ιανουάριο του 2021 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2020, δηλαδή πριν την εκδήλωση της πανδημίας, η μείωση ανήλθε στο -13.4% (σε εμβαδό) και -10.3% (σε αξία). Το υποτονικό κλίμα παραμένει, αλλά καταγράφεται μια ανάκαμψη σε σχέση με την περίοδο μετά τον Μάρτιο του 2020, όπου λήφθηκαν αυστηρά περιοριστικά μέτρα.

Ανάκαμψη στις συναλλαγές ακινήτων δείχνουν και τα στοιχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας που αφορούν στις καταχωρήσεις συμβολαίων και παρουσιάζονται στο Γράφημα 5 που ακολουθεί.

Γράφημα 5



Ο ρυθμός μείωσης των τιμών των οικιών σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα²⁰ το τελευταίο τρίμηνο του 2020 ήταν 0.2% σε σχέση με 0.8% το προηγούμενο τρίμηνο.

Τα πιο πάνω στοιχεία δείχνουν σταδιακή ανάκαμψη στην δραστηριότητα του τομέα η οποία αν συνεχιστεί θα έχει θετική επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα και στην αγορά εργασίας.

4.4 Εξέταση συστημικής μεροληψίας στις προβλέψεις

Το Συμβούλιο σύμφωνα με τη νομοθεσία προβαίνει σε τακτά χρονικά διαστήματα σε αξιολογήσεις κατά πόσο υφίσταται οποιαδήποτε συστημική μεροληψία στις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις. Η διαδικασία γίνεται με στόχο να αξιολογηθεί ο βαθμός ακριβείας των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών. Γι' αυτό το λόγο στον σχετικό πίνακα συμπεριλαμβάνονται εκτός από τις Μακροοικονομικές και οι Δημοσιονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών. Όπως φαίνεται από το σχετικό Πίνακα 4 διαχρονικά οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών είναι συντηρητικές σε σχέση με τα τελικά στοιχεία.

¹⁹https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/industry_construction_62main_keyfarchive_gr/industry_construction_62main_keyfarchive_gr?OpenForm&yr=202011ED89649914059D63A5FFBE7D254E26&n=2020

²⁰ https://www.centralbank.cy/images/media/pdf_el/RPPI-2020Q4-GR-FINAL.pdf

Πίνακας 4

Εξέταση Συστημικής Μεροληψίας Μακροοικονομικών και Δημοσιονομικών Προβλέψεων											
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Μεταβολή	09-14	0.4	1.6	2.0							
	05-15	0.2	1.4	2.0	2.2						
	09-15	0.5	1.4	2.0	2.2						
	04-16		2.2	2.5	2.5	2.5					
	09-16		2.7	2.8	2.8	2.8					
	04-17				2.9	2.7	2.7				
	09-17				3.0	2.7	2.7				
	04-18				3.8	3.6	3.2	3.0			
	09-18				4.0	3.8	3.4	3.0			
	04-19					3.6	3.2	3.0	3.0		
	09-19					3.2	2.9	2.7	2.7		
	04-20					3.2	-7.0	6.0			
	09-20						-5.5	4.5	3.5		
	04-21							3.6	3.8	3.2	2.8
	Μέγιστη	0.5	2.7	2.8	4.0	3.8	3.4	6.0	3.8	3.2	2.8
Ελάχιστη	0.2	1.4	2.0	2.2	2.5	-7.0	2.7	2.7	3.2	2.8	
Μέση	0.4	1.9	2.3	2.9	3.1	0.7	3.7	3.3	3.2	2.8	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ	2.0	4.8	4.5	4.1	3.2	-5.1					
Ανεργία	09-14	17.0	15.8	14.2							
	05-15	16.1	15.1	13.8	12.5						
	09-15	16.0	15.0	13.7	12.4						
	04-16		14.0	13.0	11.5	10.0					
	09-16		12.5	11.0	10.0	9.0					
	04-17				10.0	8.5	7.0				
	09-17				9.5	8.0	6.5				
	04-18				9.5	8.0	6.5	5.0			
	09-18				8.5	7.0	6.3	5.5			
	04-19					7.0	6.0	5.5	5.0		
	09-19					7.0	6.0	5.5	5.0		
	04-20					7.1	9.0	7.5			
	09-20						8.0	7.0	6.0		
	04-21							7.2	6.7	6.0	5.5
	Μέγιστη	17.0	15.8	14.2	12.5	10.0	9.0	7.5	6.7	6.0	5.5
Ελάχιστη	16.0	12.5	11.0	8.5	7.0	6.0	5.0	5.0	6.0	5.5	
Μέση	16.4	14.5	13.1	10.5	8.0	6.9	6.2	5.7	6.0	5.5	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ	14.9	12.9	11.1	8.4	7.1	7.6					
Πληρωρισμός	09-14	0.9	1.3	1.5							
	05-15	-0.8	0.9	1.3	1.5						
	09-15	-0.9	0.7	1.2	1.4						
	04-16		-0.7	0.5	1.6	2.0					
	09-16		-0.9	0.5	1.6	2.0					
	04-17				1.0	1.5	2.0				
	09-17				1.0	1.5	2.0				
	04-18				0.5	1.0	1.5	2.0			
	09-18				1.0	1.2	1.5	2.0			
	04-19					0.5	1.2	1.5	1.5		
	09-19					0.5	1.2	1.5	1.5		
	04-20						0.5	1.0			
	09-20						-0.6	1.0	1.5		
	04-21							1.2	1.5	1.5	2.0
	Μέγιστη	0.9	1.3	1.5	1.6	2.0	2.0	2.0	1.5	1.5	2.0
Ελάχιστη	-0.9	-0.9	0.5	0.5	0.5	-0.6	1.0	1.5	1.5	2.0	
Μέση	-0.3	0.3	1.0	1.2	1.3	1.2	1.5	1.5	1.5	2.0	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ	-1.5	-1.2	0.7	0.8	0.5	-0.6					
Δημοσιονομικό	09-14	-5.2	-2.2	-1.5							
	05-15	1.2	-0.1	0.6	0.6						
	09-15	-0.9	-0.1	0.5	1.1						
	04-16		-0.4	-0.5	-0.2	0.4					
	09-16		-0.3	-0.4	-0.1	0.7					
	04-17				0.4	0.4	0.4				
	09-17				1.0	1.0	1.1				
	04-18				1.7	1.7	1.8	1.9			
	09-18				3.0	2.9	2.7	2.6			
	04-19					3.0	2.6	2.4	2.2		
	09-19					3.8	2.7	2.5	2.3		
	04-20					2.7	-4.3				
	09-20						-4.5	-0.7	-0.6		
	04-21							-4.7	-0.9	0.1	1.6
	Μέγιστη	1.2	-0.1	0.6	3.0	3.8	2.7	2.6	2.3	0.1	1.6
Ελάχιστη	-5.2	-2.2	-1.5	-0.2	0.4	-4.5	-4.7	-0.9	0.1	1.6	
Μέση	-1.6	-0.6	-0.3	0.9	1.8	0.3	0.7	0.8	0.1	1.6	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ	-0.3	0.3	1.8	3.4	2.7	-5.8					
Πρωτογενές	09-14	Σημ. 1		Σημ.1							
	05-15	-1.6	1.2	2.5	3.0						
	09-15	1.5	2.5	3.0	3.0						
	09-15	1.9	2.4	2.8	3.3						
	04-16		2.2	1.9	2.3	3.0					
	09-16		2.3	2.0	2.5	3.4					
	04-17				2.9	3.0	3.0				
	09-17				3.8	3.8	3.8				
	04-18				4.5	4.7	4.6	4.6			
	09-18				5.4	5.5	5.3	5.1			
	04-19					5.3	4.8	4.4	4.1		
	09-19					5.2	5.1	4.8	4.5		
	04-20						-1.8				
	09-20						-2.2	1.4	1.3		
	04-21							-2.7	0.9	1.5	2.8
Μέγιστη	1.9	2.5	3.0	5.4	5.5	5.3	5.1	4.5	1.5	2.8	
Ελάχιστη	-1.6	1.2	1.9	2.3	3.0	-2.2	-2.7	0.9	1.5	2.8	
Μέση	0.6	2.1	2.4	3.5	4.2	2.8	2.9	2.7	1.5	2.8	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ	2.8	3.1	4.3	6.0	5.2	-3.6					
Σημειώσεις:	Σημ. 1			Σημ.1							

1.Εξαφαιρούμενο του ποσού δημοσιονομικής επιβάρυνσης που αφορά στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα €175 εκ (2015) και €1.685 εκ. (2018).

Συμπεράσματα

Η πανδημία και τα διάφορα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της έχουν επηρεάσει αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα και ιδιαίτερα τον τομέα του τουρισμού. Την ίδια ώρα η κρατική παρέμβαση στήριξης των επιχειρήσεων, των θέσεων εργασίας και των εισοδημάτων των νοικοκυριών έχουν καλύψει σημαντικό μέρος της απώλειας παραγωγής του ιδιωτικού τομέα και της ιδιωτικής κατανάλωσης. Ως αποτέλεσμα, η τελική επιδείνωση στους βασικούς δείκτες της οικονομίας ήταν ηπιότερη από ότι αρχικά αναμενόταν.

Τα στοιχεία από χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και το Ισραήλ, δείχνουν ότι με την αύξηση της εμβολιαστικής κάλυψης, μειώνονται δραστικά τα κρούσματα, κάτι που επιτρέπει την άρση των περιορισμών που μεταξύ άλλων επιδρούν αρνητικά στην οικονομική δραστηριότητα. Βάσει του εμβολιαστικού προγράμματος η άρση των πλείστων περιοριστικών μέτρων στην Κύπρο και στην υπόλοιπη ΕΕ θα χρειαστεί ακόμη δύο μήνες, δεδομένου ότι δεν παρουσιαστεί νέα μετάλλαξη του ιού η οποία δεν θα αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά από τα υφιστάμενα εμβόλια.

Σε γενικές γραμμές οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών είναι πιο αισιόδοξες από τις αντίστοιχες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ενώ συγκλίνουν περισσότερο με αυτές του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου, της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου και δύο εγχώριων εμπορικών τραπεζών. Όπως φαίνεται και από τον πίνακα για την εξέταση συστημικής μεροληψίας στις προβλέψεις, διαχρονικά οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών φαίνονται πιο αισιόδοξες σε σύγκριση με τα πραγματικά στοιχεία και πιο ακριβείς από τις αντίστοιχες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Με βάση τα πιο πάνω στοιχεία και λαμβάνοντας υπόψη ότι μέχρι σήμερα οι μακροοικονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, όπως και άλλων θεσμών και οργανισμών, ήταν συντηρητικές σε σχέση με τα τελικά στοιχεία και με την επιφύλαξη ότι λόγω της πανδημίας του COVID-19 διανύεται ένα αβέβαιο περιβάλλον η διάρκεια του οποίου δεν μπορεί να προβλεφθεί, το Συμβούλιο θεωρεί ότι, οι μακροοικονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών παραμένουν εντός των αποδεκτών ορίων.

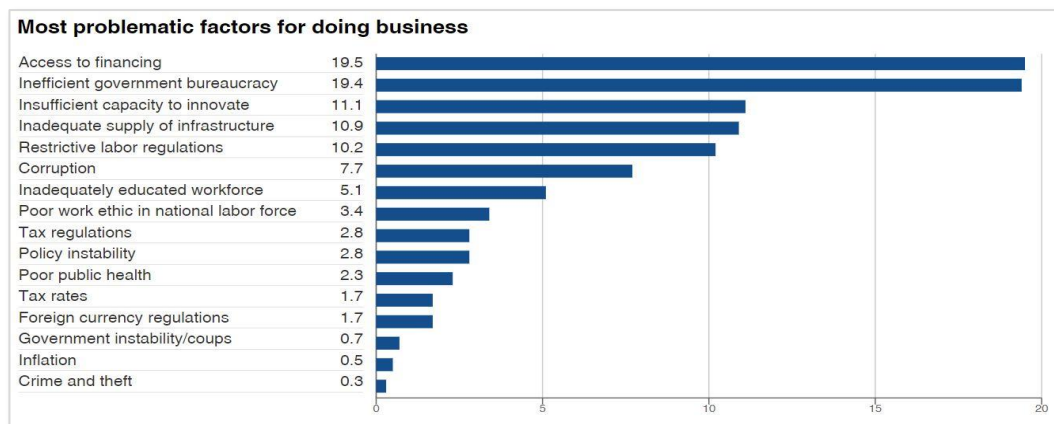
5 Μεταρρυθμίσεις και δημοσιονομικές προκλήσεις

Η αύξηση του δημόσιου χρέους και ο καθορισμός της νομισματικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό και όχι εθνικό επίπεδο περιορίζουν το εύρος των πολιτικών που έχει στη διάθεση της η Κύπρος για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας. Συγκεκριμένα, ο σχεδιασμός σε επίπεδο κυβέρνησης θα πρέπει να επικεντρωθεί στην συγκράτηση των κρατικών δαπανών και στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω μεταρρυθμίσεων που θα καταστήσουν την κυπριακή οικονομία πιο ανταγωνιστική και ανθεκτική.

Το πρόσφατο εξαγγελθέν *aisi*²¹ θέτει αριθμό προϋποθέσεων για την άντληση των πόρων που αναλογούν στα κράτη μέλη της ΕΕ. Για την Κύπρο αναλογεί ποσό 1.2 δις. Ευρώ, εκ των οποίων 1 δις ευρώ αφορά επιχορηγήσεις και 227 εκατ. ευρώ με τη μορφή δανείων²². Οι προϋποθέσεις αφορούν στην προώθηση μεταρρυθμίσεων, ώστε οι οικονομίες να καταστούν πιο ανταγωνιστικές και ανθεκτικές στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον.

Οι τομείς οι οποίοι χρήζουν σημαντικής μεταρρύθμισης καταγράφονται διαχρονικά από ανεξάρτητους θεσμούς και οργανισμούς. Αναφορές για τα προβλήματα των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων, το αναποτελεσματικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης, την γραφειοκρατία κ.α. επισημαίνονται μεταξύ άλλων και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στην τελευταία αξιολόγηση του για την Κύπρο²³ και καταγράφονται και στην σχετική έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας (Γράφημα 6) που αναδεικνύουν τα κύρια εμπόδια κατά της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Γράφημα 6



Η μειωμένη ανταγωνιστικότητα της Κύπρου αντικατοπτρίζεται και στο πολύ ψηλό επίπεδο που ανήλθε το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΧ). Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα²⁴ το έλλειμμα στο ΙΤΧ της Κύπρου για το 2020 ανήλθε στο 11.8% του ΑΕΠ σε σχέση με το επίσης ψηλό 6,3% του το 2019.

²¹ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-recovery-plan/>

²² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_2527

²³ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/03/30/mcs033021-cyprus-staff-concluding-statement-of-the-2021-article-iv-mission#:~:text=At%20the%20conclusion%20of%20the,growth%20momentum%20of%20recent%20years.&text=Growth%20is%20projected%20to%20recover,from%20%2D5.1%20percent%20last%20year.>

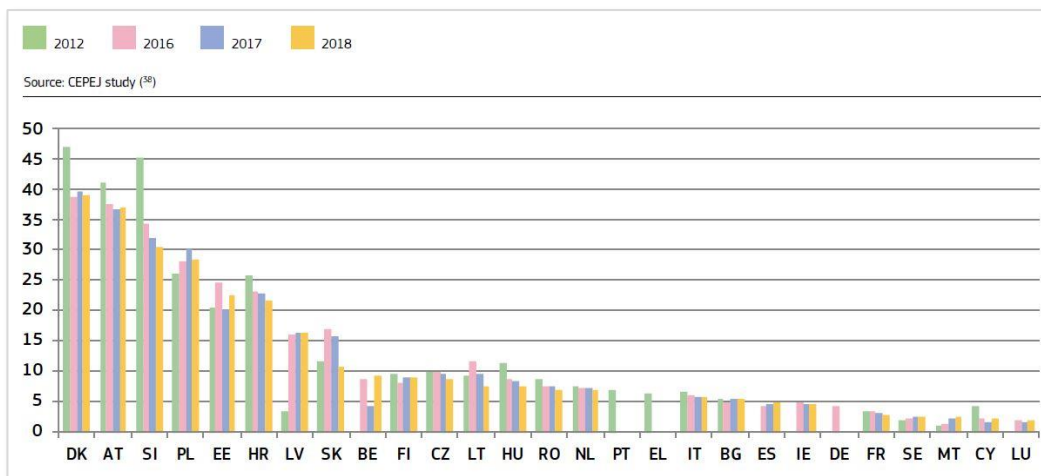
²⁴ <https://www.centralbank.cy/images/media/redirectfile/Annual%20Report/CBC-Annual-Report-2020-ENG.pdf>

5.1 Σύστημα απονομής δικαιοσύνης

Η κατοχύρωση και διασφάλιση των δικαιωμάτων των πολιτών αποτελεί τη βάση των σύγχρονων κοινωνιών. Η γρήγορη και αποτελεσματική δικαιοσύνη πέραν της κοινωνικής πτυχής επιδρά θετικά στην οικονομική ανάπτυξη και στις αξίες των περιουσιακών στοιχείων συμπεριλαμβανόμενης της ακίνητης ιδιοκτησίας. Παρά τις προσπάθειες για βελτίωση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στην Κύπρο εντούτοις αυτό παρουσιάζει σημαντικές προκλήσεις και αδυναμίες και χρήζει άμεσης και δραστηρικής μεταρρύθμισης.

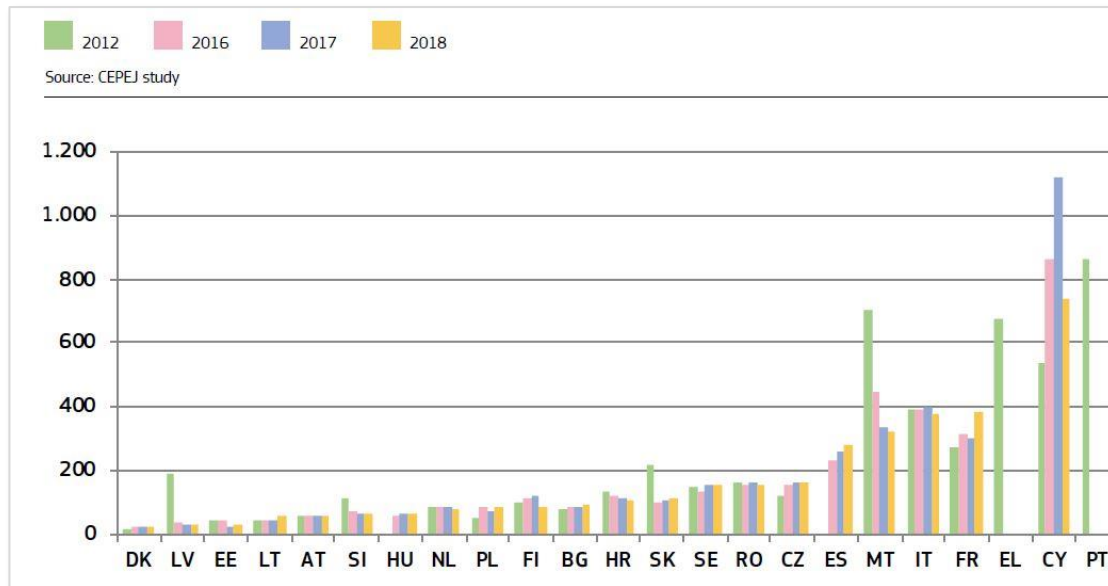
Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που συμπεριλαμβάνονται στην έκθεση αξιολόγησης «Πίνακας αποτελεσμάτων ΕΕ για τη δικαιοσύνη 2020» (EU Justice Scoreboard 2020²⁵) στην Κύπρο, όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 7 καταχωρείται ο δεύτερος χαμηλότερος αριθμός εισερχόμενων αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων, (στοιχεία 2012-2018, αριθμός υποθέσεων ανά 100 κατοίκους).

Γράφημα 7



²⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/justice_scoreboard_2020_en.pdf

Γράφημα 8



Ακόμη ένα στοιχείο που αναδεικνύει το πρόβλημα και καταγράφεται στην υπό αναφορά έκθεση είναι ότι ενώ αναλογικά στην Κύπρο υπάρχει διπλάσιος αριθμός δικηγόρων του μέσου όρου της ΕΕ, ο αριθμός των δικαστών ανέρχεται στο ήμισυ.

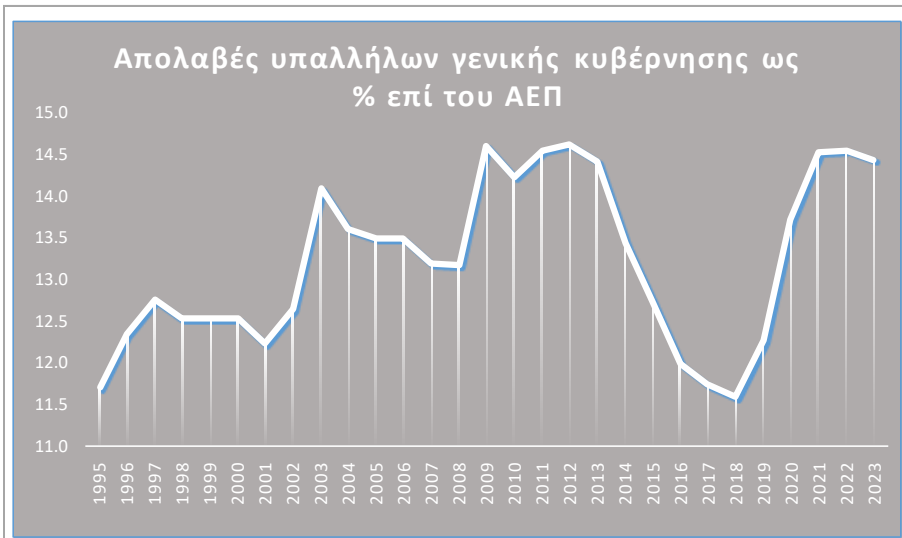
Η ύπαρξη ενός αξιόπιστου, αποτελεσματικού και γρήγορου συστήματος απονομής δικαιοσύνης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που αξιολογούν οι επιχειρήσεις και οι επαγγελματίες για επιλογή του χώρου δραστηριοποίησης τους και διασφαλίζει καλύτερες συνθήκες ευημερίας για το σύνολο των πολιτών. Το Συμβούλιο θεωρεί πως η προώθηση μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης θα πρέπει να προωθηθεί χωρίς άλλη καθυστέρηση.

5.2 Κρατικό μισθολόγιο

Ένας αριθμός παραγόντων, μεταξύ των οποίων η επαναφορά των αποκοπών και των μισθολογικών αναβαθμίσεων, νέες προσλήψεις και θέσεις εργασίας, έχουν οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του κρατικού μισθολογίου. Παρά την ύπαρξη της πρόθεσης για περιορισμό του ρυθμού αύξησης του στο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, αυτό δεν έγινε εφικτό. Ως αποτέλεσμα, από το 2019, δηλαδή πριν την έναρξη της Πανδημίας του Covid-19, το κρατικό μισθολόγιο άρχισε να αυξάνεται με σημαντικά ψηλότερο βαθμό από τον αντίστοιχο του ΑΕΠ. Σε συνδυασμό με τη συρρίκνωση του ΑΕΠ το 2020, υπολογίζεται ότι την τρέχουσα διετία θα επανέλθει στο ιστορικά ψηλό ως ποσοστό του ΑΕΠ και συγκεκριμένα στο 14.6% (Γράφημα 9). Στην Μάλτα και τις χώρες της Βαλτικής, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat το αντίστοιχο ποσοστό για το 2019 κυμαινόταν μεταξύ του 10 και 11%. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα της Στατιστικής Υπηρεσίας Δημοσιονομικές Εξελίξεις²⁶, οι δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης σε απολαβές υπαλλήλων για το πρώτο τετράμηνο του έτους είναι αυξημένες κατά 4.2% και οι πληρωμές για συνταξιοδοτικά ωφελήματα κατά 9.7%.

²⁶https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/economy_finance_12main_gr/economy_finance_12main_gr?OpenForm&sub=2&sel=2

Γράφημα 9



Πηγή για τα έτη 1995-2019: Στατιστική Υπηρεσία

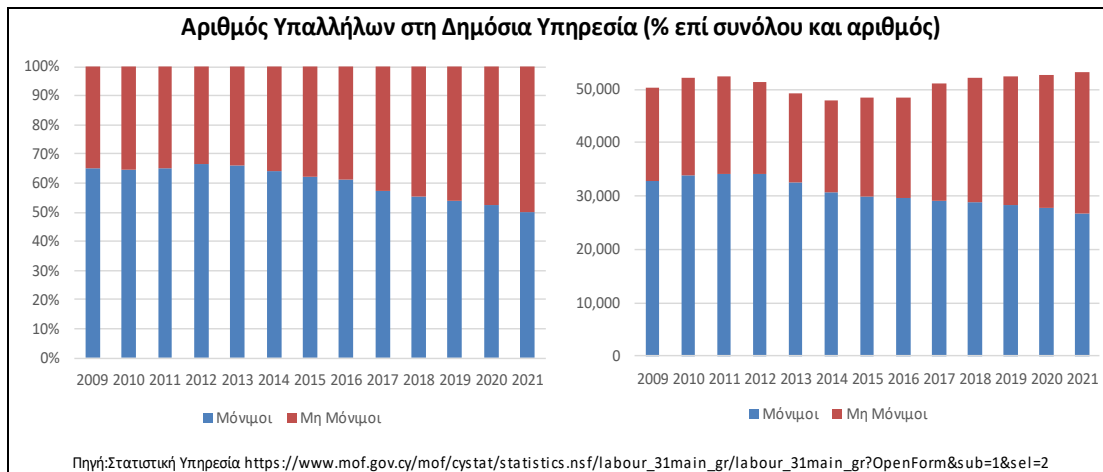
Απολαβές υπαλλήλων: Πίνακας "ESA 2010 Questionnaire 1100- General Government Expenditure by Function"
 ΑΕΠ : Πίνακας "ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ - ΚΥΡΙΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ".

Πηγή για τα έτη 2020-2023: ΣΠΔΠ 2022-2024

Τα τελευταία χρόνια υπήρξε μια στροφή στην κάλυψη των αναγκών της κυβέρνησης σε προσωπικό, από εργαζόμενους σε μόνιμη βάση, σε εργαζόμενους με το καθεστώς έκτακτου ή ωρομίσθιου προσωπικού. Όπως φαίνεται και στο σχετικό Γράφημα 10, ενώ το 2009 τα δύο τρίτα των αναγκών της κυβέρνησης καλυπτόταν με μόνιμο προσωπικό, τον Απρίλιο του 2020 η αναλογία μειώθηκε στο ένα δεύτερο. Αυτό

συγκρατούσε σε κάποιο βαθμό το κόστος, όπως όμως φαίνεται εκ των πραγμάτων προσωρινά. Η αύξηση των αριθμών των μη μόνιμων υπαλλήλων και η σύγκριση των συνολικών ωφελημάτων με τους μόνιμους, έχει δημιουργήσει πιέσεις κάλυψης της διαφοράς είτε με τη διεκδίκηση νέων ωφελημάτων είτε με την αλλαγή καθεστώτος. Αυτό αναπόφευκτα οδήγησε και οδηγεί σε νέα δημοσιονομική επιβάρυνση.

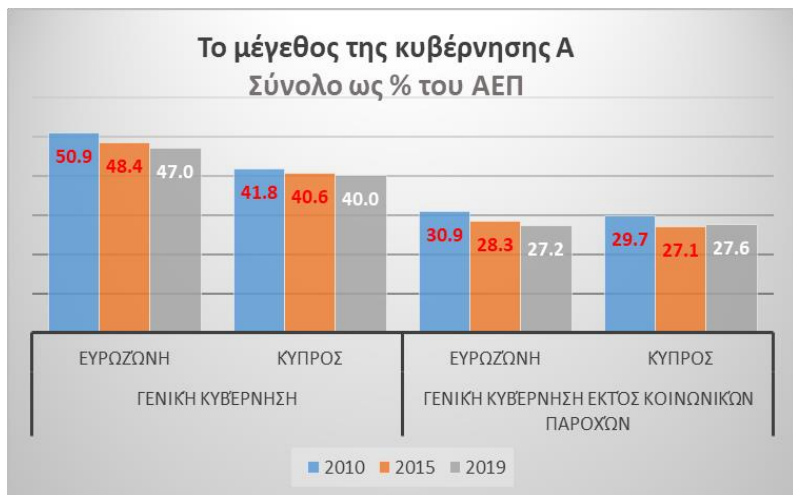
Γράφημα 10



Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/labour_31main_gr/labour_31main_gr?OpenForm&sub=1&sel=2

Επιπρόσθετες αποφάσεις, μεταξύ των οποίων η αναβάθμιση μισθολογικών κλιμάκων (π.χ. των νοσηλευτών) και η δημιουργία νέου συνταξιοδοτικού για τους κυβερνητικούς υπαλλήλους που έχουν εργοδοτηθεί από την 01/01/2012 και εντεύθεν, καθώς και γι' αυτούς που θα εργοδοτηθούν στο μέλλον, θα αυξήσουν το κρατικό μισθολόγιο. Όσον αφορά το τελευταίο, θα πρέπει να γίνουν άμεσα αναλογιστικές μελέτες ώστε έγκαιρα και εφόσον κριθεί αναγκαίο να προσαρμοστούν οι συνεισφορές εργοδότη και εργοδοτουμένων στο σχέδιο, ώστε να μην δημιουργηθούν ελλείμματα με σημαντικό δημοσιονομικό κόστος.

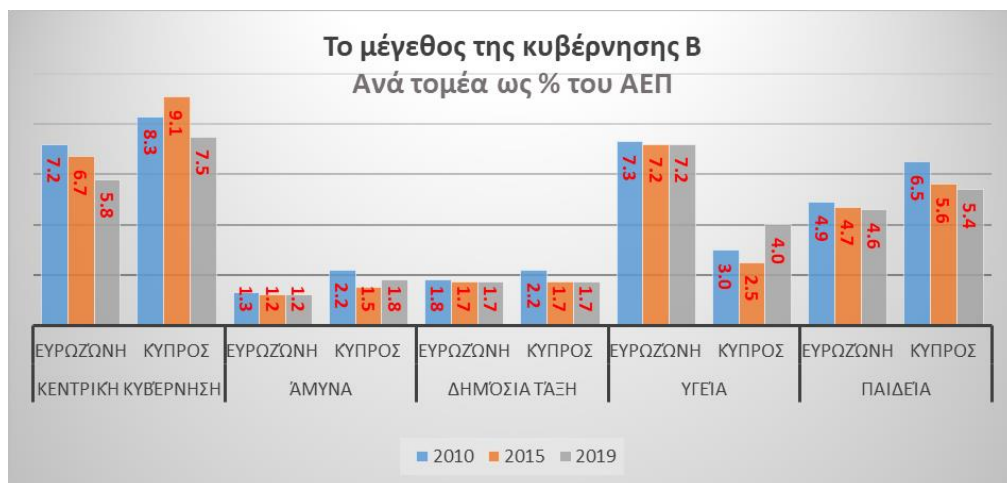
Γράφημα 11



Συγκριτικά με τους εταίρους της Κύπρου στην Ευρωζώνη, η Κύπρος σε όλους τους τομείς της κυβέρνησης δαπανάει ψηλότερα ποσά σε απολαβές υπαλλήλων. Συνολικά, το μέγεθος της κυβέρνησης που μετριέται ως το ποσοστό των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι συγκριτικά χαμηλότερο του μέσου όρου της Ευρωζώνης. Ο κύριος παράγοντας είναι οι μειωμένες κοινωνικές παροχές. Στα πιο κάτω Γραφήματα 11-13, παρουσιάζεται η

σχετική σύγκριση και πως εξελίχθηκε κατά την τελευταία δεκαετία στο σύνολο και ανά τομέα.

Γράφημα 12



Γράφημα 13



Ακόμη μια ένδειξη για το αυξημένο βάρος του κρατικού μισθολογίου στην Κύπρο φαίνεται κι από την σύγκριση του με τα αντίστοιχα του μέσου όρου της Ευρωζώνης. Όπως παρουσιάζεται και στα γραφήματα (Γράφημα 14) που ακολουθούν φαίνεται ξεκάθαρα ότι, σχεδόν σε όλους τους τομείς της κυβέρνησης η Κύπρος δαπανά και ως ποσοστό του ΑΕΠ και ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών σημαντικά περισσότερα ποσά σε απολαβές προσωπικού.

Γράφημα 14



Τα πιο πάνω στοιχεία καταδεικνύουν την αναγκαιότητα μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα συμπεριλαμβανομένου του τρόπου λειτουργίας και της κατανομής των δαπανών. Επιπρόσθετα μέσα στα πλαίσια μιας ευρύτερης μεταρρύθμισης της δημόσιας υπηρεσίας θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα διάφανες και ορθολογιστικό σύστημα αξιολόγησης και καθορισμού απολαβών στο δημόσιο τομέα, το οποίο μεταξύ άλλων θα λαμβάνει υπόψη την πορεία της οικονομίας, τις δημοσιονομικές δυνατότητες, την παραγωγικότητα, τα καθήκοντα και το βαθμό ευθύνης, όπως και τις αντίστοιχες απολαβές στον ιδιωτικό τομέα και στην υπόλοιπη ΕΕ.

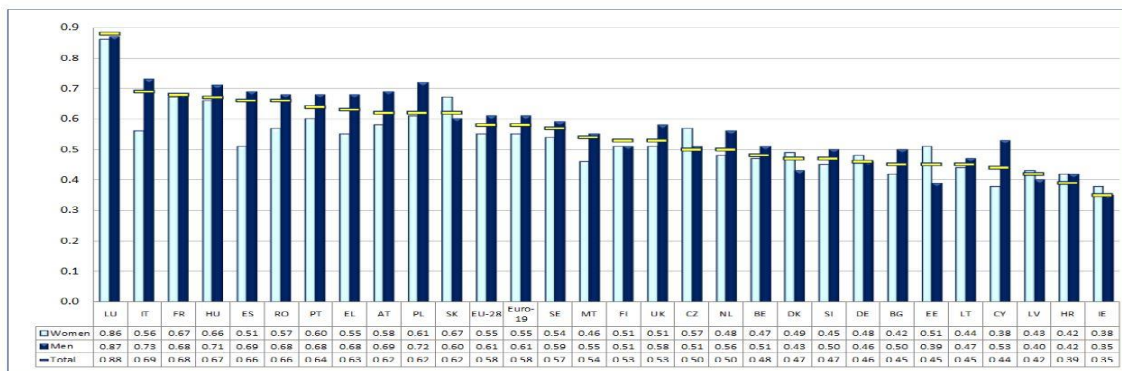
5.3 Συνταξιοδοτικό

Το Συμβούλιο καταγράφει την έλλειψη προόδου στην προσπάθεια προώθησης των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων για τη δημιουργία ενός συνταξιοδοτικού πλαισίου που θα δημιουργήσει τις συνθήκες για τη διασφάλιση επαρκών συντάξεων για το σύνολο των πολιτών.

Η απουσία ισχυρού εποπτικού πλαισίου και η διατήρηση λανθασμένων κινήτρων και αντικινήτρων όπως αυτά καταγράφονται διαχρονικά στις Εκθέσεις του Συμβουλίου αποθαρρύνουν αντί να ευνοούν την αποταμίευση σε συνταξιοδοτικά σχέδια, επιδρούν αρνητικά στην αποταμίευση και διατήρηση της αποταμίευσης για σκοπούς συνταξιοδότησης στα σχέδια του δεύτερου (επαγγελματικά σχέδια) και τρίτου (ατομικά ασφαλιστικά σχέδια) πυλώνα²⁷.

Το πρόβλημα της επάρκειας των συντάξεων φαίνεται κι από τη σύγκριση της συνολικής αναλογίας αντικατάστασης (Aggregate replacement ratio) εισοδημάτων των συνταξιούχων στην Κύπρο με τα αντίστοιχα στην ΕΕ. Σύμφωνα με στοιχεία τα οποία συμπεριλαμβάνονται στην Έκθεση Συνταξιοδοτικής Επάρκειας 2018 (Pension Adequacy Report 2018²⁸) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η Κύπρος βρίσκεται στην τέταρτη χαμηλότερη θέση (Γράφημα 15). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα στοιχεία αυτά συμπεριλαμβάνονται ομάδες με ψηλά συνταξιοδοτικά ωφελήματα (π.χ. δημόσιος, ευρύτερος δημόσιος και τραπεζικός τομέας), κάτι που υποδεικνύει ότι το πρόβλημα στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας είναι πιο έντονο.

Γράφημα 15



Source: Eurostat. Notes: sorted by total value.

²⁷ Το συνταξιοδοτικό σύστημα μιας χώρας διαχωρίζεται σε 3 πυλώνες: Πυλώνας 1 είναι τα κυβερνητικά σχέδια όπως του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Πυλώνας 2 είναι τα επαγγελματικά σχέδια, όπως τα Ταμεία Προνοίας και Πυλώνας 3 είναι τα ατομικά σχέδια, όπως οι αποταμιευτικές ασφάλειες ζωής.

²⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8084&furtherPubs=yes>

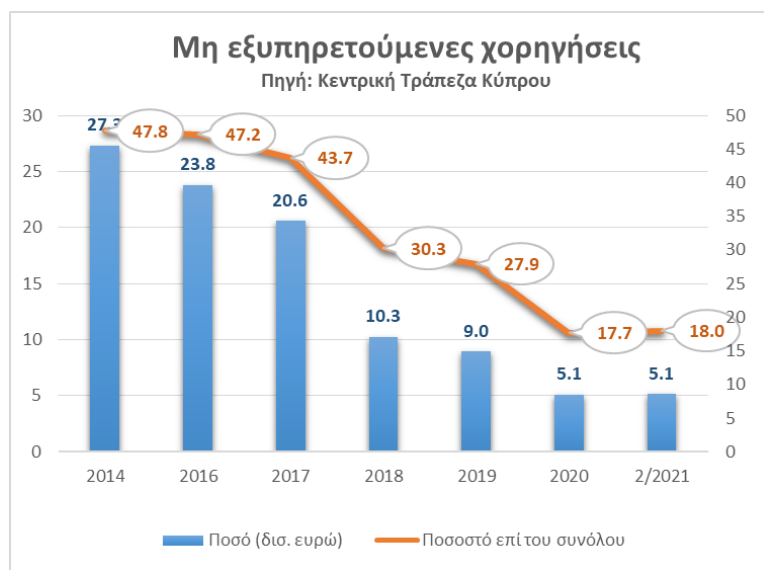
Το Συμβούλιο επαναλαμβάνει ότι, η ύπαρξη ενός σύγχρονου συνταξιοδοτικού θεσμικού πλαισίου θα δημιουργήσει τις συνθήκες για διασφάλιση επαρκών συντάξεων για το σύνολο των πολιτών περιορίζοντας την πιθανότητα επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών που προκύπτει από την αναγκαιότητα ενίσχυσης των εισοδημάτων των συνταξιούχων. Παράλληλα, η ύπαρξη ισχυρών συνταξιοδοτικών ταμείων που λειτουργούν σε ένα ορθολογιστικό και αποτελεσματικά εποπτευόμενο πλαίσιο θα αποτελέσει πηγή υγιούς χρηματοδότησης επενδύσεων και παράλληλα ένα εργαλείο βελτίωσης της εταιρικής διακυβέρνησης στις επιχειρήσεις τις οποίες επενδύουν.

5.4 Μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις

Οι μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις (ΜΕΧ) οι οποίες παρουσιάζουν μια πτωτική τάση μέχρι και το τρέχον έτος 2021 με ορόσημο το έτος 2018 που παρουσίασαν συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια και συγκεκριμένα από το έτος 2014 και εντεύθεν τη μεγαλύτερη συγκριτική μείωση. Η σημαντική μείωση κατά τη διάρκεια του 2018 οφειλόταν κυρίως στη μεταφορά μεγάλου μέρους του δανειακού χαρτοφυλακίου της πρώην Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας στην Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων/Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων, καθώς και στην πώληση/μεταφορά δανειακών χαρτοφυλακίων πιστωτικών ιδρυμάτων σε εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων. Επιπλέον, έχουν γίνει σημαντικές ενέργειες από τους διάφορους φορείς για βελτίωση του θεσμικού πλαισίου το οποίο όμως παραμένει αβέβαιο. Η εφαρμογή του νομικού πλαισίου για τις εκποιήσεις παραμένει μια σημαντική πρόκληση για τον Κυπριακό τραπεζικό τομέα.

Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας²⁹ παρατίθεται πιο κάτω, Γράφημα 16, με συνοπτικά συγκεντρωτικά στοιχεία για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Κύπρο (εγχώριες εργασίες μόνο, εξαιρουμένων των εργασιών εξωτερικού των Κυπριακών πιστωτικών ιδρυμάτων) που παρουσιάζει την εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων. Σημειώνεται ότι, τα τελευταία στοιχεία δείχνουν οριακή αύξηση του ποσοστού των ΜΕΧ.

Γράφημα 16



Με την απόσυρση των μέτρων κρατικής στήριξης και αναστολής δόσεων των δανείων που εφαρμόστηκαν λόγω της Πανδημίας θα πρέπει να αναμένεται επιδείνωση του δείκτη ΜΕΧ.

²⁹ <https://www.centralbank.cy/el/licensing-supervision/banks/aggregate-cyprus-banking-sector-data>

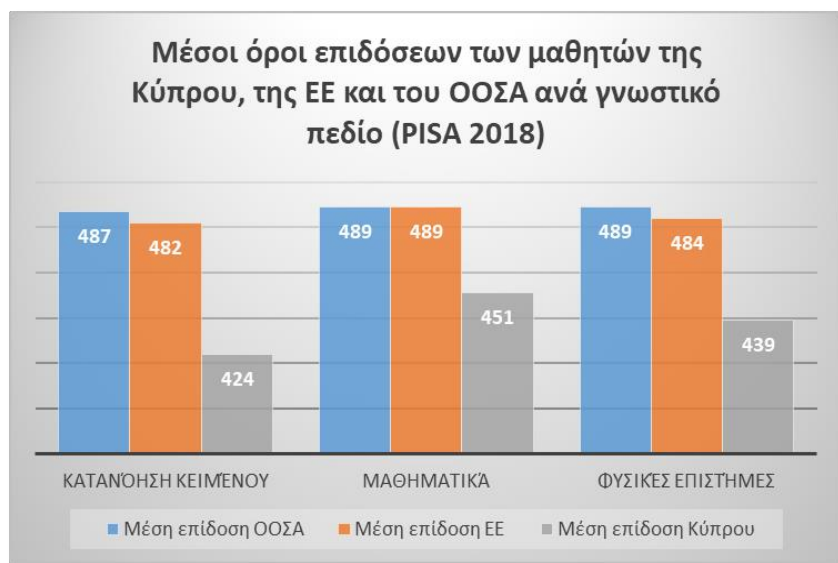
5.5 Παιδεία

Η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο, δηλαδή στην εκπαίδευση, οδηγεί σε διαχρονικά υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, η επίδραση της ποιοτικής εκπαίδευσης συνδέεται θετικά με την μελλοντική ανάπτυξη.

Στην περίπτωση της Κύπρου ωστόσο, οι σημαντικά αυξημένες δαπάνες/επενδύσεις στους τομείς της εκπαίδευσης δεν επέφεραν τα αναμενόμενα ποιοτικά αποτελέσματα. Η Κύπρος συνεχίζει να καταγράφει αναλογικά ψηλές δαπάνες στον τομέα της παιδείας με τα αντίστοιχα αποτελέσματα, μέσα από έρευνες όπως της PISA³⁰, να παραμένουν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

Σχετικό είναι το πιο κάτω Γράφημα 17 που καταδεικνύει συγκριτικά τα εν λόγω αποτελέσματα.

Γράφημα 17



Το Συμβούλιο είναι της άποψης ότι το εκπαιδευτικό σύστημα χρήζει σημαντικών μεταρρυθμίσεων προκειμένου να επιτευχθούν διαχρονικά ψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης και να δημιουργηθούν ευκαιρίες για το σύνολο των πολιτών.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ενδυνάμωση των σχολείων για την ανάπτυξη των μαθητών και του προσωπικού, με στόχο να συνδυάζεται δημιουργικά η γνώση με την κριτική

συλλογιστική, έτσι ώστε να σκέφτονται στοχαστικά, κριτικά και δημιουργικά.

5.6 Άλλες μεταρρυθμίσεις

Πέραν των πιο πάνω, το Συμβούλιο θεωρεί αναγκαία:

- Τη βελτίωση των υποδομών όσον αφορά την εκμετάλλευση νέων τεχνολογιών και τη λήψη μέτρων για τον καλύτερο στρατηγικό σχεδιασμό με στόχο την καινοτομία και την ανάπτυξη. Βήματα προς την ορθή κατεύθυνση που φέρνουν πιο κοντά την ακαδημαϊκή και επιχειρηματική κοινότητα και που υποβοηθούν το μεσοπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό με στόχο τη βιώσιμη και διατηρήσιμη ανάπτυξη έχουν γίνει με τη δημιουργία του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου και του Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να ενισχυθούν και να επιταχυνθεί η υλοποίηση των προτάσεων.
- Τον περιορισμό της αχρειαστής γραφειοκρατίας και τη βελτίωση της διαφάνειας και των θεσμών, που πέραν της βελτίωσης στην επιχειρηματικότητα, θα περιορίσουν τα φαινόμενα διαφθοράς.

³⁰ https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf

Θετική συνεισφορά θα έχουν και οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της τοπικής αυτοδιοίκησης όπως στη δημόσια διοίκηση. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός θα βοηθήσει αναμφίβολα στην αύξηση της παραγωγικότητας και αποτελεσματικότητας και στην ταχύτερη διεκπεραίωση των εργασιών, σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και κυρίως στην ποιοτική παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

- Την ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας κρατικών οργανισμών με εμπορικές δραστηριότητες, είτε μέσω της διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεων, είτε μέσω συμπράξεων με τον ιδιωτικό τομέα.
- Την αποφυγή προώθησης και εξάρτησης της οικονομίας σε μη ορθολογιστικές επενδύσεις όπως το σχέδιο πολιτογραφήσεων (Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα) οι οποίες μπορεί να επιφέρουν προσωρινά θετικές επιπτώσεις, τόσο στην οικονομία όσο και στα δημόσια οικονομικά, αλλά τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε άλλους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας και να προκαλούν αστάθεια, αβεβαιότητα και στρεβλώσεις.
- Τη συνεχή παρακολούθηση και μεταρρύθμιση του Γενικού Σχέδιο Υγείας (ΓεΣΥ) ώστε αυτό να είναι αποτελεσματικό χωρίς όμως να απειλεί τη δημοσιονομική σταθερότητα. Σημειώνεται και η αναφορά στο ΣΠΔΠ 2022-2024³¹ «*επιπρόσθετα, δυνητικό κίνδυνο αποτελεί η επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από το ΓεΣΥ, κυρίως μέσω των ελλειμμάτων του Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας, τα οποία δύναται να καλύπτει το κράτος κατά τα πρώτα 5 χρόνια λειτουργίας του, οι εργασίες του οποίου έχουν επιβαρυνθεί ιδιαίτερα λόγω της συνεχιζόμενης πανδημίας*».

5.7 Συμπεράσματα

Το Συμβούλιο τονίζει τη σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους και την ανάγκη διασφάλισης της ικανότητας εξυπηρέτησης του. Σημαντικός παράγοντας είναι η επίτευξη ονομαστικού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης πέραν του μέσου επιτοκίου δανεισμού. Όπως είναι γνωστό, το ύψος των επιτοκίων σε μεγάλο βαθμό καθορίζεται από τη νομισματική πολιτική η οποία διεξάγεται σε επίπεδο ΕΕ και πιο συγκεκριμένα μέσα από τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Μέχρι σήμερα και για τα επόμενα λίγα χρόνια η πολιτική της ΕΚΤ διασφάλιζε και αναμένεται να συνεχίσει να διασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την άντληση της αναγκαίας χρηματοδότησης από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης με ιστορικά χαμηλά επιτόκια. Αυτό όμως το σκηνικό δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένο ότι θα συνεχιστεί και μέσο-μακροπρόθεσμα. Όσο αυξάνεται ο αριθμός των χωρών με ανταγωνιστικές οικονομίες που επανέρχονται στο δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης τους με τη δημιουργία συνθηκών πληθωρισμού, τόσο θα εντείνεται η ανάγκη για απόσυρση της πολιτικής ποσοτικής χαλάρωσης από την ΕΚΤ, εξέλιξη που θα επιφέρει αυξητικές πιέσεις στα επιτόκια. Η Κύπρος λόγω του πολύ ψηλού δημόσιου χρέους, πέραν της συγκράτησης των κρατικών δαπανών, θα πρέπει το συντομότερο δυνατόν να επανέλθει και να ενισχύσει το δυνητικό της ΑΕΠ, γεγονός το οποίο μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση των πιο πάνω μεταρρυθμίσεων και πολιτικών.

³¹ http://mof.gov.cy/assets/modules/wnp/articles/202105/894/docs/public_finance_plan_2022_24_final.pdf

6 Καταληκτικό σχόλιο

Η ανάπτυξη εμβολίων και η πρόοδος στα εμβολιαστικά προγράμματα τόσο στην Κύπρο όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο φαίνεται να οδηγούν σε αποτελεσματική αντιμετώπιση της πανδημίας του COVID-19 και να επιτρέπουν την επανεκκίνηση της οικονομίας. Η περίοδος που ακολουθεί θα πρέπει να σηματοδοτήσει την έναρξη της σταδιακής άρσης των μέτρων στήριξης της οικονομίας. Από τη μια τα μέτρα δεν θα πρέπει να αποσυρθούν βεβιασμένα στερώντας αναγκαία ρευστότητα από υπό ομαλές συνθήκες βιώσιμες επιχειρήσεις και προκαλώντας προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα της οικονομίας και στην αγορά εργασίας και από την άλλη θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ύψος του δημόσιου χρέους και η αναγκαιότητα διατήρησης του σε επίπεδα που θα επιτρέπουν την εξυπηρέτηση του. Γι' αυτούς τους λόγους δημόσιοι πόροι θα πρέπει να στηρίζουν μόνο βιώσιμες δραστηριότητες που αντιμετωπίζουν προσωρινά προβλήματα ρευστότητας και νοικοκυριά τα οποία θα έχουν απόλυτη ανάγκη. Η επιστροφή σε πλεονασματικό προϋπολογισμό, η δημιουργία και διατήρηση αποθεματικών, ο περιορισμός του υπερδανεισμού και η ανάπτυξη ενός αξιόπιστου και ανταγωνιστικού περιβάλλοντος θα πρέπει να επανέλθουν το συντομότερο δυνατό στο επίκεντρο του δημοσιονομικού σχεδιασμού.

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία υποδεικνύουν ισχυρότερη από την αρχικά προβλεπόμενη ανάκαμψη της οικονομίας για το 2021. Σύμφωνα με δήλωση του Υπουργού Οικονομικών στις 18 Μαΐου³² «εκτιμάται ότι η κυπριακή οικονομία για το 2021 θα επιταχυνθεί από την αρχική εκτίμηση ύψους 3,7% σε ρυθμό μεταξύ 4,5%-5,0%». Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα κρατικά μέτρα στήριξης επιδρούν σημαντικά στην οικονομία και με την απόσυρση τους θα υπάρξει αρνητική επίδραση. Παράλληλα ένας βαθμός αβεβαιότητας παραμένει λόγω:

(α) του κινδύνου επαναφοράς περιοριστικών μέτρων και μέτρων στήριξης της οικονομίας λόγω πιθανών νέων μεταλλάξεων του ιού και

(β) των πιθανών μόνιμων διαφοροποιήσεων στις καταναλωτικές συνήθειες και στον τρόπο διεξαγωγής της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω και σε συνδυασμό με την ευκαιρία και τη στήριξη που προσφέρεται μέσω του Σχεδίου Ανθεκτικότητας και Ανάπτυξης της ΕΕ είναι απαραίτητο όπως η Κύπρος προχωρήσει άμεσα στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις αντιμετωπίζοντας τα διαθρωτικά προβλήματα και αδυναμίες της κυπριακής οικονομίας. Ο μεταρρυθμίσεις αυτές θα της επιτρέψουν να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα και ευελιξία της, να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα και να δημιουργήσει συνθήκες για ψηλότερο και διατηρήσιμο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Ως αποτέλεσμα θα δημιουργηθούν συνθήκες ευημερίας για το σύνολο των πολιτών και σημαντικότερα των μελλοντικών γενιών, θα ενισχυθεί η ικανότητα εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους χωρίς να προκαλούνται προβλήματα στην οικονομία και θα δημιουργηθούν συνθήκες και αποθεματικά για την αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων.

³² <http://mof.gov.cy/gr/%20γραφείο-τύπου/γραφείο-τύπου-υπουργού/δήλωση-υπουργού-οικονομικών-ρυθμός-ανάπτυξης-του-αεπ-για-το-πρώτο- τρίμηνο-του-2021>